

Kääntäjä

ÖVERSÄTTAREN

**Aarresaari-palkittu Marja Helanen:
"Olen iloinen, että
lastenkirjallisuuden kääntäjiä
arvostetaan."**

- Dubbauskäännösten hinnoittelu
- Koronaviestinnän tutkimushanke

Miten SKTL:n jäsen voi vaikuttaa?

Sirpa Alkunen

Kesäisin pysähdyn välillä tarkkailemaan muurahaisten touhujä. Usein näyttää siltä, että yksittäinen muurahaisten kipittäjä päättömästi ympäriinsä tai raahaa neulasta hitaasti ja vaivalloisesti eteenpäin. Yhdessä nuo pienet ahertajat saavat kuitenkin aikaiseksi komeita kekoja.

Samoin tällä laajalle haarautuvalla alallamme jokainen meistä voi tehdä pieniä tai suuria tekoja alansa ja kollegoittensa hyväksi. Aktiivisimmat jäsenet toimivat jaostoissa, paikallisosastoissa ja hallituksessa, mutta niin sanottu rivijäsenkin voi tehdä paljon.

Jokainen sopimukseen hivutettu palkkion lisäsentti, deadline lisäpäivä tai maksuajan lyhennys voi auttaa myös kollegoita omissa pyrkimyksissään kohti kannattavampaa käännös- ja tulkkaustoimintaa. Työolojen koheneminen näkyy usein myös laadun parantumisena, mikä palvelee kaikkia käännösten ja tulkkausten tilaajia ja käyttäjiä.

Esimerkiksi asiakkaiden ehdottamista epäreiluisista sopimusehdosta kannattaa kertoa liiton toimistolle tai omalle jaostolle, jotta liittoon kertyy tietoa mahdollisista kehityssuunnista, etenkin mikäli samansuuntaisia viestejä alkaa saapua enemmänkin. Kiinnostavaa on myös kuulla, millaiset vastaehdotukset ovat menneet läpi. Tietoja voidaan hyödyntää liiton neuvonnassa ja koulutuksissa, tietenkin yksilöimättä ja yleisellä tasolla.

Mikäli jäsenen lähipiiriin kuuluu esimerkiksi poliitikkoja, yritysjohdajia, virkamiehiä tai toimittajia – niin, melkein minkä tahansa alan edustajia, hän voi kertoa heille työstään ja lisätä siten omalta osaltaan tietoisuutta alustamme.

Jos taas asiakas tiedustelee kääntäjää tai tulkkiä, eikä työ sovi jäsenen omaan piirteeseen, hänen kannattaa suositella liiton hakupalvelua tai itse päteväksi tietämänsä henkilöä, niin työ saa sopivan tekijän, mistä koko ala hyötyy. Päteviin kääntäjiin ja tulkkeihin voi tutustua esimerkiksi liiton tapahtumissa, joihin osallistuminen on kätevä tapa kasvattaa kollegaverkostoa.

Toimiston väki ja me vapaaehtoistoimijat otamme myös enemmän kuin mielellämme jäseniltä vastaan ehdotuksia tarpeellisista ja ajankohtaisista koulutuksista tai tilaisuuksista sekä juttuaiheista tähän omaan lehtemme. Varsinkin, jos ehdotuksia kertyy runsaasti, panemme hihat heilumaan asian tiimoilta. Näin huolehdimme yhdessä siitä, että liitto pysyy ajan hermolla ja vastaa jäsentensä tarpeisiin mahdollisimman hyvin.

Kantakaamme kaikki siis kortemme kekoon tämän arvokkaan alamme hyväksi!

Kirjoittaja on Suomen kääntäjien ja tulkkiin liiton puheenjohtaja.
puheenjohtaja@sktl.fi

På vilket sätt kan du göra skillnad som medlem i FÖTF?

Sirpa Alkunen

Om somrarna stannar jag ibland upp för att titta på myrorna. Ofta verkar det som om en myra bara huvudlöst far runt eller drar på ett barr långsamt och mödosamt. Tillsammans får de små flitiga krypen emellertid ståtliga stackar till stånd.

På samma sätt kan också var och en av oss inom denna mångförgrenade bransch göra små eller stora insatser för vår bransch och våra kollegor. De aktiva av våra medlemmar deltar i förbundets sektioner, lokalavdelningar och styrelse, men även vanliga medlemmar kan göra mycket.

Varje extra cent i arvode, varje extra dag före deadline eller varje dag som förkortar kundens betaltid som en medlem lyckas förhandla sig fram till kan också hjälpa kollegorna i sin strävan efter en lönsammare översättnings- och tolkningsverksamhet. Förbättrade arbetsförhållanden resulterar ofta i bättre kvalitet och det betjänar alla som beställer och använder översättningar och tolktjänster.

Det lönar sig att informera förbundskontoret eller din sektion ifall kunderna föreslår orättvisa avtalsvillkor så att förbundet får information om eventuella utvecklingsriktningar och särskilt om bredare fenomen inom branschen. Det är också intressant att höra hurdana motförslag kunderna har godkänt. Informationen kan utnyttjas i förbundets rådgivning och utbildning, som naturligtvis görs på allmän nivå utan att individualisera enskilda fall.

Om det i en medlems närmaste krets finns t.ex. politiker, förtagsledare, tjänstemän eller redaktörer – eller representanter för nästan vilken bransch som helst – så kan medlemmen berätta om sitt arbete och på så sätt öka kännedomen om vår bransch.

Om en kund söker efter en översättare eller tolk och arbetet inte passar in i ditt arbetsschema, lönar det sig att rekommendera förbundets söktjänst eller en annan kompetent kollega. På så sätt når uppdraget rätt person, vilket gynnar hela branschen. På förbundets evenemang kan du lära känna kompetenta översättare och tolkar och att delta i dem är ett behändigt sätt att utöka sitt nätverk av kollegor.

Både de anställda på förbundskontoret och vi frivilliga aktiva tar också mer än gärna emot förslag till nödvändiga och aktuella utbildningar eller evenemang från våra medlemmar. Skicka gärna även förslag till artiklar i vår tidskrift. Det får gärna komma många förslag; vi lovar att kavla upp ärmarna och ta itu med dem. På så sätt kan vi tillsammans bidra till att förbundet håller sig à jour med vad som händer och kan möta medlemmarnas behov så bra som möjligt.

Låt oss alla dra vårt strå till stacken till förmån för vår värdefulla bransch!

Skribenten är ordförande för Finlands översättar- och tolkförbund.
puheenjohtaja@sktl.fi
Översättning: Tina Matala-aho

ISSN 0356-4649

Julkaisija:
Suomen kääntäjien ja tulkkiin liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Päätoimittaja:
Sirpa Alkunen
sirpa.alkunen@sktl.fi

Toimitussihteeri:
Maarit Laitinen
maarit.laitinen@sktl.fi

Taitto:
Risto Mikander / Mediaspät Studio

Ulkoasu:
More Business Services Oy,
www.morebiz24.com

Painopaikka:
Lehtispät Oy, Lahti

Painos: 2 700 kpl
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Toimituskunta:
Juha Eskelinen, Jenni Kavén, Silke Matinniemi,
Hanna Pippuri, Kate Sotejeff-Wilson ja
Aino Suoranta

www.sktl.fi/kaantaja-oversattaren

Tilaukset:
tiedotus@sktl.fi

Ilmoitushinnat:
www.sktl.fi/kaantaja-oversattaren/mediatiedot

Tilauhinta 2022
Muille kuin SKTL:n jäsenille:
55 euroa (kotimaa), 65 euroa (ulkomaat)

Kannen kuva:
Marja Helanen
Kuva: Maarit Laitinen

Kirjoittajan omalla nimellä julkaistuista kirjoituksista vastaa kirjoittaja.

Ilmoitusten sisällöstä vastaa ilmoittaja.
Kuvat © SKTL, jos ei toisin mainittu.

**Liiton toimisto on suljettu
21.12.2022-6.1.2023.
Toivotamme kaikille
hyvää ja rauhallista
joulunaikaa!**

Tässä numerossa mm.:

- s. 4 Kyselytutkimus lainauskorvauksen merkityksestä kirjallisuuden kääntäjille
- s. 6 Euroopan komissio hyväksyi yksinyrittäjien työehtosopimuksia koskevat suuntaviivat
- s. 7 Aarresaari-palkinto Marja Helaselle
- s. 10 Dubbauskäännöstyön hinnoittelusta
- s. 12 Kirjallisuusagentti Urpu Strellman vie suomalaista kirjallisuutta ulkomaille
- s. 14 Julkishallinnon palsta: Palvelukoordinaattorina valtioneuvostossa
- s. 15 Suomalais-ruotsalainen kääntäjäseminaari järjestettiin jo 50. kerran
- s. 16 Kyselytutkimus auktorisoiduille kääntäjille
- s. 18 Nobelisti Annie Ernaux'n kääntäjä Lotta Toivanen
- s. 19 SKTL:n mentoriohjelman kuulumisia
- s. 22 Koulutuksen työelämäyhteydet luovat uusia valmiuksia myös kääntäjille
- s. 24 Tutkimusta monikielisestä viestinnästä ja osallisuudesta
- s. 27 Opettajien ja tutkijoiden jaosto on nyt TSV:n jäsen
- s. 30 Sukupuolisensitiivinen saksan kieli suomalaisesta näkökulmasta
- s. 31 II kysymystä kääntäjälle: Aleksii Milonoff

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL) on vuonna 1955 perustettu kääntäjien ja tulkkien aatteellinen etujärjestö. Liiton tavoitteena on mm. edistää laatua ja ammattimaisuutta kääntämisen ja tulkkauksen alalla.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto
Hietaniemenkatu 2, 4. kerros, 00100 Helsinki.
www.skttl.fi

**TULEVAT
TAPAHTUMAT**

**SKTL:n
sääntömääräinen
syyskokous klo
14 Helsingissä
26.11.2022**

**SKTL:n pikkujoulut
Helsingissä
26.11.2022**

**Tampereen
Kirjafestarit
Tampere-talossa
3.-4.12.2022**

**Tieteiden yö
Helsingissä ja
verkossa
12.1.2023**

**Tulkkaus kriiseissä
ja niiden jälkeen
-seminaari
Helsingissä ja
verkossa
14.1.2023**

**Seuraava
Kääntäjä-lehti
ilmestyy
helmikuussa 2023.**

Kyselytutkimus lainauskorvauksen merkityksestä kirjallisuuden kääntäjille 2022:

Lainauskorvaus on kääntäjille tärkeä tulojen ja motivaation lähde

Tekijänoikeusjärjestö Sanaston mukaan painettuja käännösteoksia lainattiin yleisistä ja korkeakoulukirjastoista vuonna 2020 yhteensä 27,1 miljoonaa kertaa. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto kartoitti elokuussa 2022 lainauskorvausten merkitystä kirjallisuuden kääntäjille. Kyselystä kävi ilmi, että kääntäjille olisi tärkeää, että lainauskorvausta maksettaisiin jatkossa myös e- ja äänikirjoista. Kiitokset kaikille kyselyyn vastanneille.

Kysely lähetettiin SKTL:n kirjallisuuden kääntäjien jaoston jäsenille, joita on yhteensä 351 henkeä. Kyselyyn vastasi 89 henkeä (25 % kyselyn saajista). Vastaajista 54 % ilmoitti kääntävänsä kaunokirjallisuutta, 5 % tietokirjallisuutta, ja 40 % sekä kauno- että tietokirjallisuutta. Kaikille kyselyyn vastanneille oli joskus maksettu lainauskorvauksia. Vastaajista 78 %:n mukaan lainauskorvaus on heille todella tärkeä, 20 %:lle puolestaan melko tai kohtuullisen tärkeä. Vain 2 %:lle vastaajista lainauskorvaus ei ole tärkeä. Tähän oli syynä esimerkiksi se, ettei vastaajalle makseta niin paljon lainauskorvauksia, että summalla olisi rahallista merkitystä.

SKTL:n kirjallisuuden kääntäjien vuoden 2021 tulotaso-kysely osoittaa, että kirjallisuuden käännöksistä saatavien lainauskorvausten mediaani on noin 6 000 € päätoimisella kirjallisuuden kääntäjällä ja 3 000 € sivutoimisella. Lainauskorvauksen määrä riippuu kääntäjän teosmääristä ja lainauskerroista. Osa kääntäjistä saa lainauskorvauksia hyvin vähän, esimerkiksi jos kyseessä on harvoin lainattava, vähälevikkinen teos tai kääntäjä on uransa alkuvaiheessa. Kääntäjä saa enemmän lainauskorvauksia, jos hänen kääntämänsä teokset suosittuja ja paljon lainattuja.

Lainauskorvaus merkittävä osa kääntäjän tuloja

Lainauskorvaus saattaa muodostaa suuren osan kääntäjän vuosituloista. Aiemmin laaditun, vuoden 2021 tulotaso-kyselymme mukaan lainauskorvauksen osuus saattaa joillain kirjallisuuden kääntäjillä olla noin 30–35 % vuosituloista. Vuoden 2022 lainauskorvauskyselyssämme jotkut vastaajat arvioivat korvausten merkityksen vieläkin suuremmaksi. Pyysimme kääntäjiä kertomaan omin sanoin, mitä merkitystä lainauskorvauksella heille on. Saimme vastauksia 86 henkilöltä. Eräällä vastaajalla yksittäisen vuoden lainauskorvaukset vastasivat summaa, jonka hän ansaitsee suomentamalla yhden keskipitkän

kirjan. Toisella, 20 vuotta alalla toimineella kääntäjällä, korvaussumma oli yli 30 % vuosiansioista ja kolmannella jopa 50 % vuosiansioista. Neljännen vastaajan mukaan hänen saamansa lainauskorvaukset turvaavat noin kahden kuukauden elannon.

”En tulisi taloudellisesti toimeen ilman lainauskorvausta.”

Lainauskorvaukset ovat käännösosalalla tulonmuodostuksen tärkeä osa muun muassa siksi, että monille kääntäjille käännöspalkkio maksetaan kertakorvauksena ja rojalteja maksetaan ani harvoin. Siispä kääntäjä ei pääse hyötymään menestyskirjan *myynnistä*. Lainauskorvaus on tällöin ainoa keino, jolla suomentajakin hyöttyy suosituista kirjoista, jos niitä lainataan ahkerasti kirjastoista. Tällaisia saattavat olla esimerkiksi lasten- ja nuortenkirjat.

Kääntäjät pitävät sopimusneuvotteluja kustantajan kanssa usein työläinä. Lainauskorvaus tuo erään vastaajan mukaan helpotusta elämään, sillä se on ”ainoa tulo, jota ei tarvitse neuvotella erikseen”. Lisäksi lainauskorvauksen yhteishallinnointi saa kääntäjiltä kiitosta.

Monelle lainauskorvaus mahdollistaa siis ammatissa toimimisen, sillä käännöspalkkioilla on vaikea tulla taloudellisesti toimeen. Suomentajien tulotaso laahaa jäljessä yleisestä ansiokehityksestä. Kirjallisuuden kääntäjien tulot muodostuvat pääasiassa käännöspalkkioista, apurahoista ja lainauskorvauksista. Kyselyyn vastannut tietokirjallisuuden kääntäjä muistuttaa, että koska kääntäjistä vain harvat saavat apurahoja, lainauskorvaus ”tasaa” vaatimattomia käännöspalkkioita.

Konkreettisia vaikutuksia toimeentuloon

Vastauksissa mainitaan, että lainauskorvaukset tekevät arjesta helpompaa. Itsensä työllistävät kääntäjät pystyvät lainauskorvauksilla esimerkiksi joko maksamaan osan

työhuoneen vuokrasta, pitämään kesäloman, maksamaan yrittäjän eläkemaksut, hankkimaan itselleen joskus jotain mieluisaa, pitämään joululoman tai selviytymään yllättävistä menoista. Lainauskorvauksilla katetaan myös päivittäisiä elinkustannuksia, esimerkiksi hankitaan ruokaa tai jotain muuta tarpeellista. Eräs vastaaja kertoi turvaavansa lainauskorvauksilla perheelleen joulun ja useampi kertoi maksavansa lainauskorvauksilla kertyneitä rästejä tai lyhentävänsä velkaa. Lainausrvausten ansiosta monen taloudellinen epävarmuus on vähentynyt.

”On huomattavasti helpompi keskittyä luovaan työhön, kun ei tarvitse joka kuukausi tuskailia, mistä repisi rahat laskujen maksuun.”

Eläkkeellä oleva vastaaja mainitsee, että hänen eläkkeensä on niin pieni, ettei hän tulisi toimeen ilman lainauskorvauksia. Lainausrvaus takaa freelance-kääntäjälle tuloja sellaisinkin vuosina, jolloin töitä on vähän. Eräs vastaajista kertoo, että ilman lainauskorvauksia edessä olisi ollut alanvaihto.

Lainausrvaus kertoo arvostuksesta ja motivoi laadukkaaseen työhön

Lainausrvauksella on merkitystä kääntäjien työmotivaatioon. Mitä enemmän kirjastosta lainataan käännöksiä, sitä parempi on kääntäjän saama korvaus. Monelle se on merkki lukijoiden kiinnostuksesta kääntäjän tekemää työtä kohtaan, sillä summa perustuu lainauskertojen määrään. Korvaus tuntuu kiitokselta hyvin tehdystä työstä. Taloudellisen hyödyn lisäksi korvaus antaa ammatillista itseluottamusta ja tietoa teosten käytöstä, sekä välillisesti jopa työn laadusta.

”Lainausrvauksen ansiosta tiedän, että kääntämiäni kirjoja on lainattu ja toivottavasti myös luettu, mikä lisää työmotivaatiota ja halua tehdä työnsä hyvin.”

Lainausrvaus mahdollistaa laadukkaan työn jäljen ja laajojen, vaikeiden töiden tekemisen, sillä pelkillä

käännöspalkkioilla ei ole mahdollista käyttää riittävästi aikaa ja vaivaa kirjan hiomiseen. Työn arvostus koko yhteiskunnan mittakaavassa on kääntämisen ammattilaisille tärkeää.

”Olemme korkeasti koulutettuja ihmisiä, joiden työpanos on todella tärkeä monelle alalle aina kulttuurista viestintään. Lainausrvauksen ansiosta myös työ on mielekkäämpää ja osoittaa yhteiskunnankin arvostavan sitä.”

E- ja äänikirjat ulotettava lainauskorvauksen piiriin

On ongelmallista, ettei lainauskorvauksia ole maksettu e- ja äänikirjoista. Julkaisuformaattilla ei tulisi olla vaikutusta lainauskorvausten määrään, sillä ”kääntäjä tekee saman työn teoksen formaatista riippumatta, ja yhtä lailla käännöksestä nauttii äänikirjan kuuntelija kuin fyysisistä kirjaa lukevakin”.

”Lainausrvaus on tärkeä pointti, jos joudun aikataulusyistä valitsemaan kahden työn välillä. Silloin valitsen mieluummin sen, josta lainauskorvauksia on tulossa, jos vaihtoehtona on esim. vain lukuaikapalvelussa sähköisesti saatavilla oleva aineisto.”

Kyselyymme vastanneet kääntäjät arvioivat, että e- ja äänikirjojen tuotantomäärä saattaa vaikuttaa tulevaisuudessa kustantajien fyysisten kappaleiden painosmääriin. Jos tulevaisuudessa lainataan enemmän e-aineistoja, tekijän saama lainauskorvaussumma pienenee, ellei e-aineistoja saada lainauskorvauksen piiriin. Tällä on nykytilanteen valossa merkitystä kirjallisuuden kääntäjien toimeentuloon. Suomeksi käännetyn kirjallisuuden monimuotoisuuden säilyttämiseksi lainauskorvaukset tulisi ulottaa koskemaan myös digitaalisia aineistoja.

OKM:n selvitys esittää lainauskorvausta e- ja äänikirjoille

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2022 selvittänyt, miten e-aineistojen kirjastokäytön korvaaminen olisi

mahdollista Suomessa. Tiede- ja kulttuuriministeri **Petri Honkoselle** 19.10. luovutetussa selvityksessä esitetään, että e-lainauskorvaus ulotettaisiin yleisten kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaukseen.

Julkisen talouden suunnitelmassa 2023–2026 on kehysvaraus miljoona euroa e-lainauskorvauksiin. Tiede- ja kulttuuriministerin mukaan yleisten kirjastojen e-lainoista voidaan maksaa korvausta jo vuonna 2023, jos lainauskorvauksia hallinnoivat järjestöt ulottavat vuoden 2022 lainaustietojen hankinnan myös vuoden 2022 e-lainoista koskeviin tietoihin.

E-lainauskorvausta tulisi maksaa tekijöille yleisten kirjastojen lisäksi myös korkeakoulukirjastojen lainoista. Joka tapauksessa lainauskorvauksen saaminen tulevaisuudessa e- ja äänikirjoista on askel parempaan päin.

Selvitys: julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164387

Jenni Kavén

Kirjoittaja on SKTL:n toiminnanjohtaja.

Lainauskorvaus

- Teosten kirjastolainauksesta kirjailijoille ja kääntäjille maksettava tekijänoikeuskorvaus
- Korvaus teosten ilmaisesta käyttämisestä kirjastoissa ja sen vuoksi tekijälle aiheutuvasta tulonmenetyksestä
- Maksetaan teoksista, joilla on ISBN-tunnus ja jotka ovat fyysisinä teoskappaleina lainattavissa Suomen yleisistä tai korkeakoulukirjastoista.
- Korvausta ei makseta artikkelin kirjoitushetkellä e-kirjoista tai äänikirjoista.
- Suomessa lainauskorvauksen jakamisesta tekstin tekijöille vastaa tekijänoikeusjärjestö Sanasto (sanasto.fi).
- SKTL edustaa Sanastossa kääntäjiä.

Euroopan komissio hyväksyi yksinyrittäjien työehtosopimuksia koskevat suuntaviivat

Euroopan komissio hyväksyi 29.9. suuntaviivat EU:n kilpailulainsäädännön soveltamisesta yksinyrittäjien työoloja koskeviin työehtosopimuksiin. Suuntaviivoissa selvennetään olosuhteita, joissa tietyt yksinyrittäjät voivat käydä työehtosopimusneuvotteluja työolojensa parantamiseksi EU:n kilpailusääntöjä rikkomatta.

Suuntaviivoja sovelletaan yksinyrittäjiin, jotka työskentelevät täysin yksin (esim. työsuhteen ulkopuolella) eivätkä palkkaa muita henkilöitä tai joiden neuvotteluasema on heikko verrattuna suurempiin yrityksiin. Suuntaviivoissa selvennetään erityisesti, että kilpailulainsäädäntöä ei sovelleta yksinyrittäjiin, jotka ovat työntekijöihin rinnastettavassa tilanteessa, eli esimerkiksi yksinyrittäjiin, jotka tarjoavat palveluja pääasiassa yhdelle yritykselle, työskentelevät rinnakkain työntekijöiden kanssa tai tarjoavat palveluja työtä välittävälle digialustoille.

Suuntaviivat ovat osa toimia, joilla pyritään varmistamaan, että alustatyöntekijöiden työolot otetaan asianmukaisesti huomioon. Niiden soveltamisala ei kuitenkaan rajoitu työtä välittävien digialustojen kautta työskenteleviin yksinyrittäjiin, vaan ne kattavat myös verkon ulkopuolisessa taloudessa toimivien yksinyrittäjien tilanteet.

Suuntaviivat:

eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022XC0930%2802%29

Lähde:

ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_22_5796

Aarresaari-palkinto Marja Helaselle

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden käännöksiä juhlistava Aarresaari-palkinto jaettiin syyskuussa kolmatta kertaa. Vuoden 2022 palkinto myönnettiin **Marja Helaselle** käännösteoksesta *Hirviö ja Helmikki* (WSOY, 2021). Helanen iloitsee siitä, että lastenkirjallisuuden kääntäjiä arvostetaan.

Kolmas Aarresaari-käännöspalkinto jaettiin syyskuussa IBBY Finlandin lastenkirjaseminaarin huipennuksena. Palkintoa varten valintaraati kävi läpi vuosina 2020–2021 ilmestyneet, Suomessa julkaistut käännetyt lasten- ja nuortenkirjat. Aarresaari-palkinto myönnettiin **Marja Helaselle** humoristisen lastenromaanin *Hirviö ja Helmikki* suomennoksesta (WSOY, 2021; englanninkielinen alkuteos *The Beast and the Bethany*, kirjoittanut **Jack Meggitt-Phillips** ja kuvittanut **Isabelle Follath**).

Marja Helasen ensimmäinen kaunokirjallinen suomennos julkaistiin 1970-luvun puolivälissä. Pitkään suomentajan-uraan on kuulunut esimerkiksi **Jane Austenia** ja **Charles Dickensiä**. Myös lasten- ja nuortenkirjasuomennoksia on Helasen työpöydällä ollut läpi koko uran. Hän on tuonut suomalaisille lapsille muun muassa **Carolyn Keenea**, **Frank L. Baumia** sekä lukuisia Disney-tarinoita ja **Lemony Snicketin** teoksia.

Mustaa huumoria pistävän onnistuneesti

Hirviö ja Helmikki -suomennoksen palkintoperusteissa Helasta kiitellään muun muassa kohdeikäryhmän tarpeiden huomioimisesta: pienille kouluikäisille suunnatun tekstin suomennos on tarpeeksi selkeää kieltä lapsen itse luettavaksi, mutta myös rytmikästä ja mukaansatempaavaa ääneen lukevalle vanhemmalle.

Palkintoperusteet korostavat myös, että teos on vaatinut kääntäjältään pallottelua useilla voimakkailla elementeillä: kertomus on yhtä aikaa hauska, ällöttävä, jännittävä, anarkistinen ja lämmin. Teos kertoo 511-vuotiaasta Ebenezer Pinsetistä, jonka ullakolla asuva hirviö oksentaa miehelle nuoruuseliksiiriä. Vastalahjaksi hirviö vaatii syötäväkseen milloin mitäkin. Eräänä päivänä hirviö vaatii herkkupalakseen lapsen, ja Ebenezer noutaa tätä tarkoitusta varten orpokodin raivostuttavimman kakaran, Helmikin. Helasen suomennos hellii suomenkielistä lukijaa välittämällä nyanssien koko kirjon. Vaikka tarinan hahmot ovat inhottavia ja tarina täynnä kauheuksia, on suomennos kuitenkin kepeä. Erityisen onnistuneena palkintoraati piti tapaa, jolla Helanen on taituroinut suomeksi Meggitt-Phillipsin mustan huumorin.

Helasen teksti tuo myös hienosti esiin Meggitt-Phillipsin tavan kuvata hienovaraisesti kirjan hahmojen kasvua ja muutosta: Helmikin hankalan ulkokuoren alta alkaa pilkاهدella kovia menetyksiä kokenut lapsi, ja Ebenezer alkaa aavistuksenomaisesti osoittaa inhimillisiä tunteita tarinan edetessä.

Palkintoperusteissa kiiteltiin myös suomennoksen onnistuneita erisnimien käänösstrategioita. Päähenkilö *Bethany* on suomennoksessa *Helmikki*, ja esimerkiksi orpokodin omistaja *Miss Fizzlewick* on *neiti Sähikäs*. Raamatun teksteistä poimittu *Ebenezer* on perustellusti

Marja Helanen

Tänä vuonna Aarresaari-kunniaininnat saivat **Leena Ojalatva** nuortenkirjasta *Maata jalkojen alle* (Kariisto, 2020; englanninkielinen alkuteos *Clap when you land*, **Elizabeth Acevedo**), sekä **Maisa Tonteri** pienille lapsille suunnatusta runoteoksesta *Vinksin vonksin viidakko* (Lasten Keskus, 2021; englanninkielinen alkuteos *Flip flap jungle*, **Axel Scheffler**).

Leena Ojalatva: Suomentaja sukelsi säkeisiin

Kun sain tämän **Elizabeth Acevedon** kirjan kääntäväkseni, tiesin, mihin olin ryhtymässä, sillä olin aiemmin suomentanut saman kirjailijan säeromaanin *Runoilija X*. Kaivoin helmitaulun esiin helpottamaan tavujen laskemista. Osasin odottaa, että työpäivän jälkeen runojen poljento jää päälle ajatuksiin ja puheeseen.

Maata jalkojen alle oli kääntäjälle antoisa työ – pienehkö merkkimäärä mutta kosolti miettimistä ja hiomista. Kustannustoimittaja **Laura Kurki** oli korvaamaton apu viimeistelyvaiheessa.

Aarresaari-kunniakirjasta olen iloinen ja ylpeä. Arvostan suomalaisten lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjien ammattitaitoa suuresti, ja on hienoa kuulua joukkoon. En tiedä toista työtä, jossa minulle rakkaat kieli ja kirjallisuus paremmin yhdistyisivät.

Maisa Tonteri: Maihinnousu Aarresaarelle

"Sepä vasta mukava uutinen", vastasin, kun Aarresaari-lastenkirjakäännöspalkinnon palkintolautakunta kertoi kunniaininnasta. Eniten hämmästytti se, että raati oli lukenut *Vinksin vonksin* -kirjat ja niiden selattaville elukanpuolikkaille osuvat lorutekstit. Hauska niitä oli väsäätä ja vastata tilan ja sille mahdutettavan tekstin haasteeseen, mutta silti.

Opin, että muurahaiskarhu taittaa kävellessään tassunsa, etteivät sen kaivukynnet osu maahan. En ollut ajatellut vyötiäisen ulkonäköä kääretorttumaiseksi, mutta sellaiselta se tosiaan näyttää. Lastenkirjoja lukemalla sivistyy. Kun kaivoin esiin aikaisemmat kunniaininnat ja näin siellä muun muassa **Hannele Huovin** ja **Tuomas Nevanlinnan**, tajusin, missä joukossa seison. Arvostan. Ja jos lapsi lukee näitä kirjoja, arvostan sitä vielä enemmän.

jätetty muokkaamatta – sen outo ja ylevä sointi herättää oudoksuntaa yhtä lailla alkuteoksen lapsilukijassa.

Marja Helanen, miten sinusta tuli kääntäjä?

Minulla on maisteritutkinto kirjallisuuden alalta. Aloitin ensin kustantamossa kesätöissä käsikirjoituksia korjaillen. Kustannustoimittaja sitten kysyi, haluaisinko opetella kääntämistä ja antoi pienen näytteen, josta aloitin. Vuosi oli 1974. Tämä lienee melko tavallinen tarina. Isotätini **Sorella Soveri** oli suomentaja. Hän suomensi **Zorro**-kirjoja sekä **Astrid Lindgrenin** ja **Agatha Christien** teoksia. Kiinnostus kääntämiseen saattoi siksi olla jonkinlaista verenperintöä. Asuin vuodesta 1977 lähtien viisi ja puoli vuotta Yhdysvalloissa mieheni opintojen vuoksi. Suomensin senkin ajan ja opiskelin kieltä ihan käytännössä.

Mikä Hirviö ja Helmikki -teoksessa on parasta?

Teos on hurmaava: siinä on kaikki vanhanajan lasten- tai nuortenkirjan emmeet. Siellä on kengänpohjaan tarttuva hirviö, jonka Ebenezer vie kotiinsa. Hirviö haluaa kasvaa, ja Ebenezer joutuu ruokkimaan sitä yhä isommilla asioilla. Tämän lisäksi teoksessa on orpolapsi, joka on yksi lastenkirjallisuuden tärkeitä aineksia. Tarina kerta kaikkiaan lumosi minut. Teokseen on tullut myös jatko-osa, ja kolmas osa on tuloillaan.

Suomennosta tehdessäni perheeseemme odotettiin juuri ensimmäistä lapsenlasta, joka syntyi, kun suomennos oli juuri julkaistu. Odotin kovasti, että lapselle tulisi edes toiseksi nimeksi Helmikki! Nimeksi tuli Lilja Hellevi, mutta ei Helmikkiä kuitenkaan.

Olet kääntänyt paljon hauskoja lastenkirjoja. Oletko itse humoristinen tyyppi?

Olen kenties piilohumoristi. Rakastan lastenkirjojen huumoria kyllä. Ääneen lukeminen on perheissä tärkeä juttu. Ensin luetaan pienille, mutta lopulta vanhoille huononäköisille. Heillekin voi välillä lukea hauskan lastenkirjan, jolle sitten yhdessä nauretaan. Olen itse ääneenlukija. Parhaillaan luen melkein 96-vuotiaalle huononäköiselle äidilleni *Hilduria*. Seuraavaksi äiti haluaa kuulla *Sataman kapakan Hildan*, sitten **Tommi Kinnusen** uusimman. Mutta olemme lukeneet myös *Jalin ja suklaatehtaan* ja *Hirviön ja Helmikin* ynnä monta muuta ihan vain iltojen ratoksi.

Mitä Aarresaari-palkinto sinulle merkitsee?

On ihanaa, että oivalletaan, että meille niin rakkaat Tove Janssonit ja Astrid Lindgrenit eivät ole suomeksi

tarinoitaan tuottaneet, vaikka ne tekstit ovat meille niin omia ja rakkaita. Joku toinen on ne ajatukset suomeksi paperille taiteillut. On hienoa, että lastenkirjallisuuden kääntäjiä arvostetaan.

*Marja Helasen haastattelu perustuu Aarresaari-palkinnon-jakotilaisuudessa kuultuun haastatteluun, haastattelijoina **Marketta Könönen** ja **Tuija Mäki**. Tilaisuuden tallenne on katsottavissa osoitteessa: www.kirjastokaista.fi/arkisto*

Teksti: Anne Ketola

Kirjoittaja työskentelee käännöstieteen tutkijana Tampereen yliopistossa.

Aarresaari-palkinto

Aarresaari-palkinnon myöntää IBBY Finland ry. IBBY Finland on vuonna 1957 perustettu vapaaehtoisjärjestö, joka tukee korkeatasoista lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja kirjankuvitustaidetta sekä lukemiskulttuuria. IBBY Finland kuuluu Suomen jaostona kansainväliseen IBBY (*International Board on Books for Young People*) -järjestöön. Aarresaari-palkinnolla IBBY Finland haluaa kiittää lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjiä heidän arvokkaasta työstään. Joka toinen vuosi jaettava Aarresaari-palkinto on arvoltaan 3000 euroa, ja sitä rahoittaa Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto Kopiostosta saamallaan tekijänoikeuskorvauksilla. Vuonna 2022 palkinnon valintaraatiin kuuluivat FT, käännöstieteen tutkija **Anne Ketola** (SKTL), kirjastonhoitaja **Marketta Könönen** (IBBY Finland) ja kirjastonhoitaja **Tuija Mäki** (IBBY Finland). SKTL on IBBY Finlandin jäsen.

Suosittele SKTL:n jäsenyyttä kaverille tai kollegalle, saat 30 euron SuperLahjakortin!

Nyt kannattaa suositella liiton jäsenyyttä! Jos henkilö, jolle olet suositellut jäsenyyttä, hyväksytään syksyn aikana SKTL:n varsinaiseksi, opiskelija- tai koejäseneksi, lähetämme sinulle kiitokseksi 30 euron arvoisen SuperLahjakortin. Mitä useammalle kaverille jäsenyyttä suosittelet, sitä enemmän lahjakortteja saat! Jäsenyyttä hakevan henkilön ei tarvitse tehdä muuta kuin ilmoittaa nimesi hakulomakkeen Suositteleva-kentässä, niin lahjakortti kilahtaa sähköpostilaatikoosi. Myös syksyn uusille jäsenille on jaossa upeita arvontapalkintoja! Kampanja-aika on 1.9.–30.11.2022.

Tarkemmat tiedot ja kampanjan säännöt: www.sktml.fi/jasenkampanja

Hae SKTL:n jäsenyyttä, voit voittaa huikaita palkintoja!

Jos et ole vielä hakenut liiton jäsenyyttä, kannattaa se tehdä nyt! Kaikki syksyn 2022 aikana liiton varsinaiseksi, opiskelija- tai koejäseneksi hyväksytyt henkilöt voivat halutessaan osallistua arvontaan, jossa arvotaan 2 kpl pääpalkintoja ja 3 kpl pienempiä palkintoja. Jaossa on 1 kpl yhden vuoden **MOT Kielipalvelu® -lisenssiä** (arvo 235 €), 1 kpl **200 euron SuperLahjakorttia** sekä 3 kpl kolmen kuukauden lukuaikapalvelulahjakorttia. Jäsenyyden hakija valitsee hakulomakkeella, kumman pääpalkinnon arvontaan hän haluaa osallistua. Kampanja on käynnissä vielä marraskuun loppuun, eli siitä kannattaa vinkata myös kaverille!

Vink vink – myös ne, jotka ovat jo liiton jäseniä ja hakevat esimerkiksi uuden jaoston jäsenyyttä tai opiskelijajäsenyyden muutosta varsinaiseksi jäsenyydeksi, voivat osallistua arvontaan!

Kampanja-aika on 1.9.–30.11.2022.

Tarkemmat tiedot ja arvonnin säännöt: www.sktml.fi/arvonta

Lisätietoja jäsenkampanjasta ja uusien jäsenten arvonnasta saa liiton toimistolta osoitteesta jasenasiat@sktml.fi.

Dubbauskäännöstyön hinnoittelusta

Käännöstyön tarkoituksenmukainen ja kohtuullinen hinnoittelu pysyy jatkuvasti ajankohtaisena keskustelunaiheena. Dubbauskäännökset eivät ole tässä suhteessa poikkeus, vaikka niissä onkin omat erityispiirteensä, jotka kääntäjän on työtään hinnoitellessa syytä ottaa huomioon. Mitä näkökohtia siis työtarjouksen tullessa kannattaa miettiä?

Käännöstyön hinnoittelun matematiikka on teoriassa hyvin yksinkertaista: työhön käytetystä ajasta täytyy saada riittävä korvaus. Jos työhön täytyy käyttää enemmän aikaa, myös saadun korvauksen tulisi olla samassa suhteessa suurempi. Käytännössä kysymys on tietenkin vaikeampi ja kiteytyy siihen, millaiset käännöstyön piirteet tarkoittavat, että työhön kuluu tavallista enemmän tai vähemmän aikaa. Nostan tässä artikkelissa esille ne dubbauskäännöstyön kestoon vaikuttavat tekijät, jotka olen omassa työssäni AV-kääntäjänä todennut merkittäviksi.

Ensimmäinen ja ehkä selkein käännöstyön kestoon vaikuttava tekijä on se, paljonko käännettävää ohjelmassa lopulta on. Kahden eri sarjan jaksojen välillä voi olla suurikin ero käännettävän dialogin määrässä, ja toisaalta 90 minuutin elokuvassa tuntuu helposti olevan enemmän aikaa fiilistellä puheettomilla tunnelmakohtauksilla kuin sarjan 22-minuuttisessa jaksossa. Joskus käännettävä ohjelma on ammuttu niin täyteen dialogia, että jopa keskustelussa repliikkien väleissä luonnollisesti esiintyvät hengähdystauot on leikattu pois. Dubbauskääntäjän tehtäviin kuuluu myös ei-verbaalisten äännähdysten, kuten henkäisyjen, ähkäisyjen ja huudahdusten, litteroiminen käännökseen näyttelijän avuksi. Välillä onkin tullut vastaan ei niinkään täyteen puhuttuja, vaan täyteen ähkittyjä sarjoja. Vaikka tilaajan usein toimittama dialogilista sisältääkin joskus tärkeimmät äännähdykset, lista on hyvin harvoin kattava eikä siis yleensä kerro koko totuutta käännöstyön työläydestä.

Toisen työläyttä merkittävästi lisäävän tekijän muodostavat haasteet varsinaisessa sisällön kääntämisessä. Dubattava materiaali painottuu lapsille ja nuorille suunnattuun ohjelmistoon, joten sen asiasisältö tuottaa haasteita harvemmin kuin vaikka aikuisten dokumenttielokuvien tai harrastesarjojen kohdalla, mutta toisaalta sanaleikkejä ja muuta nokkeluutta lastenohjelmissa sitten riittääkin. Usein sanaleikkiin liittyviä asioita näkyy kuvassa, jolloin lähtötekstiä ei voi korvata millä tahansa vastaavalla

sanaleikillä, vaan kääntäessä on mietittävä myös kuvan asettamia vaatimuksia. Sanaleikkien esiintyvyyttä on kuitenkin usein vaikeaa arvioida etukäteen, vaikka tietyt sarjat ehkä profiloituvatkin keskimääräistä nokkelampaan sanailuun.

Kolmas tärkeä tekijä käännöstyön vaativuudessa on se, onko käännettävä ohjelma animaatio, jolloin kuvassa nähdään piirroshahmoja ja näyttelijöistä kuullaan vain ääni, vai niin sanottu *live action* -tuotanto, jossa näyttelijät esiintyvät kameran edessä. Jälkimmäinen tuo mukanaan aivan oman tasoisensa haasteet suun liikkeiden synkronoinnin eli huulisynkan kannalta: animaatiohahmo saadaan puhumaan vaikkapa kolmen erilaisen suun asennon avulla, mutta oikean näyttelijän suu on tietenkin merkittävästi eläväisempi.

Tämä vaatii vastaavasti enemmän harkintaa kääntäjältä, jotta saataisiin aikaan edes etäinen vaikutelma siitä, että kuvassa näkyvä hahmo puhuu kaiuttimista kuuluvat sanat. Lisäksi ääninäyttelijöiden henkäykset, huokaukset ja ähkäykset tuntuvat olevan tarkemmin harkittuja

Riku Kanninen

ja käsikirjoitukseen merkittyjä, kun taas kameran edessä näyttelijät tuottavat enemmän spontaaneja äännähdyksiä – joskus näitä selvästi vaimennetaan jo tuotantovaiheessa, mutta toisissa tuotannoissa äännähdysten sekamelska voi olla yllättävän hidasta perattavaa.

Runouden ja muun lyriikan kääntäminen on tietenkin aina omanlaisensa haaste, mutta dubbauskäännösten erikoispiirteenä on se, että laulujen sanat on käännettävä laulettavaan muotoon – joku ne kuitenkin lopulta joutuu laulamaan. Laulujen kääntäminen on tietysti aivan oma erikoisalansa, josta voisi kirjoittaa pitkästikin, mutta oman työskentelytapani vaiheista voidaan nostaa esiin joitakin huomioitavia seikkoja. Tunnelman ja mahdollisen asiasisällön lisäksi pyrin välittämään kuulijalle alkuperäisen muodon, mikä tarkoittaa esimerkiksi säkeiden rytmityksen, painollisten iskujen ja riimiskeeman toisintamista käännökseen. Tähän tuntuukin kuluvan suurin osa laulujen kääntämisen vaatimasta ajasta, sillä laulettavana toimivan käännössäeparin kokoaminen niin, että alkuperäiset rytmit ja riimit säilyvät, on usein kuin palapelin rakentamista: kun säe on valmis, ei riimiskeema ehkä toimikaan säkeistön tasolla, jolloin säkeen viimeinen sana täytyy vaihtaa, mikä puolestaan tarkoittaa säkeen alkupuolen rakentamista uudelleen viimeiseen sanaan sopivaksi. Asiasisällön ja muotoseikkojen lisäksi laulukäännöstä tehdessä on otettava huomioon lauluteknisiä seikkoja. Pitkälle sävelle kirjoitettu lyhyt vokaali saattaa laulettuna kuulostaa pitkältä ja muuttaa sanan merkitystä, eikä ole kohtuullista vaatia näyttelijäparkaa kiekaisemaan kappaleen viimeistä, korkeaa säveltä y-vokaalilla. Kääntäjän oma kokemus laulamisesta nousee tässä arvoon arvaamattomaan – onhan kätevämpää koelaulaa oma käännöksensä itse kuin etsiä koekaniiniksi joku muu laulutaitoinen. Suosittelenkin jonkinlaista lauluharrastusta jokaiselle laulujen parissa työskentelevälle kääntäjälle.

Mitä kaikkea dubbauskäännöstilaukseen sitten kuuluu?

Periaatteessa dubbauskäännös sisältää vähintään käännetty repliikit sekä niiden alkamisajat ja puhujat. Tiedän kollegoja, jotka pitävät ajastamistakin (eli aikakoodien merkitsemistä käännöstiedostoon) lisätyönä, josta veloitetaan erikseen, mutta yleisin käsitys lienee se, että työhön sisältyy kääntäminen ja ajastus. Ajastaminen vie toki aikaa, ja sitä työläämmäksi se muuttuu, mitä enemmän hahmoja kohtauksessa on puhumassa limittäin ja päällekkäin.

Jos saatavilla on aikakoodattu dialogilista, ajastaminen voi nopeutua paljonkin: joskus dialogilistasta poimitut aikakoodit toimivat sellaisinaan ilman ensimmäistäkään korjausta. Dialogilistoissakin on eroja, ja pahimmillaan lista voi olla lähes hyödytön.

Kun käännös on valmis ja toimitettu, voi vastassa olla vielä erilaisia lisätöitä, kuten vaikkapa metatietojen eli esimerkiksi jaksokuvausten kääntäminen. Joskus tiukoilla aikatauluilla operoitaessa kääntäjä saa käännettäväkseen ohjelman raakaversioon, ja kun lopullinen ohjelma on valmis, käännös viilataan sitä vastaavaksi. Kaikki tällainen varsinaisen käännöstyön jälkeen tehtävä työ on erillistä lisätyötä, joka ei sisälly tavalliseen käännöspalkkioon, paitsi tietenkin, jos näin on erikseen sovittu. Tästä huolimatta tilauksesta sopiessa on aina syytä eritellä, mitä tilaaja rahoillaan saa, mikä pätee tietenkin kaikenlaisiin käännöstöihin.

Kattavaa ja totuudenmukaista tilastoa dubbauskääntäjien taksoista ei liene olemassakaan, mutta valistunut arvaukseni on, että laskuttavan kääntäjän keskimääräinen palkkio ohjelmaminuutilta pyörii hieman kymmenen euron yläpuolella. Haarukka on arvatenkin laaja: olen kuullut toimeksiantajista, jotka yrittävät pitää minuuttipalkkionsa lähempänä viittä kuin kymmentä euroa, mutta toisaalta paljon kannattavampiakin projekteja on olemassa. Hinnoittelun ongelman keskiössä on kuitenkin tämä: suuri osa yllä kuvatuista dubbauskäännöstyötä hidastavista seikoista on sellaisia, joita on vaikeaa tunnistaa etukäteen. Tavallisesti ei ole perusteltua katsoa koko käännettävää materiaalia ennen työstä sopimista, varsinkaan pitkien sarjojen kohdalla. Nopeasti kuitenkin selviää, onko kyseessä animaatio vai live action -tuotanto, ja esimerkiksi dialogin nopeudesta voi saada käsityksen muutaman lyhyenkin pätkän perusteella. Omien töideni kohdalla tilaaja on myös useimmiten tiennyt jo etukäteen, sisältääkö tilaus käännettäviä lauluja. Tällaisten tietojen perusteella on jo mahdollista arvioida työhön kuluva aikaa summittaisesti. Lopulta suurin osa töistä sijoittuu työläyskäyrän keskivaiheille, ja kun kohtuullinen tuntikorvaus on löytenyt, lieneekin järkevintä unohtaa liiallinen analysointi ja keskittyä tunnistamaan käyrän ääripäihin sijoittuvat tilaukset.

Teksti: Riku Kanninen

Kirjoittaja on pääasiassa av-käännöksillä itsensä elättävä freelance-kääntäjä.

Kirjallisuusagentti Urpu Strellman vie suomalaista kirjallisuutta ulkomaille

– ”Eihän mitään voi myydä muille kielimarkkinoille, jos ei ole kääntäjiä.”

Kirjallisuusagentit ovat kirja-alan monitoimijoita, jotka tuntevat alan läpikotaisin. Helsinki Literary Agencyn johtaja **Urpu Strellman** kertoi tämän vuoden Kääntäjienpäivän seminaarissa kirjallisuusagentin työstä, siitä mikä maailmalla nyt myy, sekä yhteistyöstä kääntäjien kanssa.

Mitä kaikkea kuuluu kirjallisuusagentin toimenkuvaan?

Tiivistetysti voidaan sanoa, että Helsinki Literary Agency myy kirjojen käännösoikeuksia ulkomaille. Strellman kuitenkin painottaa, että vaikka heidän työnsä kirjallisuusagentuurissa on ensisijaisesti myyntityötä, on hyvän kirjallisuusagentin tunnettava kirjallinen ja kulttuurin kenttä, ja hänen on oltava laajasti verkottunut. Sen lisäksi, että kirjallisuusagentti myy kirjoja sopiville ulkomaisille kustantamoille, hän käy myös messuilla, luo uusia yhteydenpitokanavia ja -rutiineja ja hankkii näkyvyyttä edustamilleen kirjailijoille ja heidän teoksilleen. Hän myös pitää aktiivisesti yhteyttä muihin verkostoihin, kuten kääntäjiin, mediaan ja kotimaisiin kirja-alan toimijoihin. Lisäksi kirjallisuusagentti valikoi vietävät kirjat listalleen ja etsii myös aktiivisesti uusia teoksia. Hän myös tuottaa myyntimateriaalit, kuten esittelyt ja käännösnäytteet, ja tekee sopimukset, hoitaa rahaliikenteen ja valvoo rojalteja.

Mikä myy maailmalla?

Helsinki Literary Agency on alalla suhteellisen uusi tulokas; agenttuuri perustettiin vuonna 2017. Strellmanin ja kumppanien talliin kuuluvien kirjailijoiden lista on kuitenkin jo mittava ja nimekäs: mukaan mahtuu myös monia Finlandia-palkittuja kirjailijoita, kuten **Kari Hatakainen**, **Juha Hurme**, **Anni Kytömäki**, **Laura Lindstedt**, **Ulla-Lena Lundberg**, **Riikka Pelo**, **Pirkko Saisio** ja **Mikko Rimminen**.

Strellman nostaa lisäksi esiin muutamia nimiä Helsinki Literary Agencyn tämän syksyn katalogista: paljon odotetaan esimerkiksi **Ann-Christin Antellin** *Puuvoillatehdas*-trilogialta, **Merja Mäen** *Ennen lintuja* -teokselta sekä

© Evelin Kask

Saision 20 vuotta vanhalta omaelämäkerralliselta trilogialta. Myös **Matias Riikonen**, **Ida Rauma** ja **Anna Englund** löytyvät listalta.

Suomalainen kirjallisuus kilpailee kansainvälisillä markkinoilla kuitenkin koko muun maailman kirjallisuuden kanssa. Mutta mikä näillä markkinoilla lopulta myy? Strellman kertoo, että kotimainen kirjallinen kauno-kirjallisuus menestyy ulkomailla. Myös suomalaisella lastenkirjallisuudella on mennyt viime vuosina poikkeuksellisen hyvin.

”Uutuus, omaperäisyys ja erityisyys ovat valttia”, Strellman tiivistää. ”Keskeistä on myös, että laatu kestää vertailun kansainvälisillä markkinoilla”, hän lisää. ”On tärkeää että kirjoitus- ja toimitustyöhän panostetaan tarpeeksi.”

Mitkä sitten ovat suomalaisen kirjallisuuden tärkeimmät markkinat? Strellman kertoo, että Saksa on perinteisesti ollut suuri markkina-alue, mutta sen jälkeen, kun Suomi oli Frankfurtin kirjamesseujen teemamaa vuonna 2014, siirryttiin hienoiseen suvantovaiheeseen. Tasaisesti teoksia myydään myös englanninkielisille markkinoille. Lisäksi suuri työvoitto on ollut se, että suomalainen kirjallisuus on saanut vahvan jalansijan vaikeina pidetyiltä ranskankielisiltä markkinoilta.

Strellmanin mukaan koronapandemian vaikutukset alaan ovat olleet yllättävän vähäiset, vuoden 2020 sulkutilan jälkeen shokki oli lyhytaikainen ja alan palautuminen oli nopeaa. Viime vuosi oli yllättävänkin hyvä etenkin lastenkirjallisuuden osalta. Strellman toteaa, että nyt voisi puhua jo kirjan renessanssista. Lisäksi äänikirjojen suosio on nousussa myös ulkomailla.

Näytekäännöksen laadusta ei voi tinkiä

Myyntityötä tekevien ihmisten lisäksi kirjallisuusviennissä tarvitaan myös kääntäjiä. ”Ulkomaisen kustantajan on vaikea lähestyä kirjaa pelkkien lehtiarvioiden ja kirjallisuusagentin

antamien tietojen perusteella”, Strellman sanoo. Ensiarvoisen tärkeää on siis hyvin suunniteltu paketti. ”Tarvitaan hyvä myyntipuhe ja markkinointimateriaalit, ja teos pitää sijoittaa oikeaan lokeroon, josta sitä voi myydä. Kun kirjasta saadaan vielä laadukas näytekäännös, niin sitten alkaa tapahtua.”

Laatu ratkaisee siis myös näytekäännösten kohdalla. Helsinki Literary Agency käyttää ammattikäntäjiä omissa katalogiteksteissään ja näytekäännöksissään. Strellman kertoo, että kaikki myynnissä käytettävät materiaalit käännetään englanniksi, sillä englantia lukevat lähes kaikki ulkomaiset kustantajat. Hän painottaa sen tärkeyttä, että käännöksissä käytetään natiivikäntäjiä ja raudanlujia ammattilaisia: näytekäännösten laadusta ei voi tinkiä. ”Siinä työssä täytyy olla luontainen lahjakkuus ja käsitys kielen rytmistä ja soinnista. On tunnistettava kaikki nyanssit, ja osattava siirtää kaikki täysin toisilla keinoilla operoivaan kieleen. Se vaatii ihan hirveästi.”

Strellman kertoo, että heillä on 5–7 luottokääntäjää, joista kolmea tai neljää he käyttävät merkittävän paljon. Kääntäjät valitaan projekteihin heidän soveltuvuutensa mukaan. ”Hyvät englannintajat ovat kuitenkin niin kovin kiireisiä ja kaikki eivät edes tee käännöshommia täyspäiväisesti”, hän harmittelee. Strellman kertoo, että varsinaisten kirjojen kääntäjät valitsee ulkomainen kustantamo lopulta itse, mutta kirjallisuusagentit voivat suositella heille tekijöitä.

Näytekäännöksille haetaan tukia Kirjallisuuden vientikeskus FILIstä, joka tukee ja edistää suomalaisen käännös-kirjallisuuden ilmestymistä maailmalla. Käännöstukien lisäksi FILI järjestää muun muassa kääntäjänkoulutusta ja mentorointia aloitteleville kääntäjille. Strellman kertoo käyvänsä FILIn tilaisuuksissa myös etsimässä ”uutta verta”. Strellman pitää hyvin tärkeänä, että alalle tulee uusia tekijöitä: ”Eihän mitään voi myydä muille kielimarkkinoille, jos ei ole kääntäjiä.”

Helsinki Literary Agency julkaisee myös oman podcastiaan. Literature from Finland -podcastissa käsitellään suomalaisen kirjallisuuden ajankohtaisia teemoja ja kysymyksiä. Tarkoituksena on herättää ulkomailla kiinnostusta suomalaiseen kirjallisuuteen. ”Kun kiinnostusta on, niin on myös kysyntää”, Strellman toteaa.

Teksti: Maarit Laitinen

Kirjoittaja on SKTL:n viestintäasiantuntija.

”Kun kirjasta saadaan laadukas näytekäännös, niin sitten alkaa tapahtua.”

PALVELUKOORDINAATTORINA VALTIONEUVOSTOSSA

Ministeriöissä tarvitaan käännöksiä vuosittain noin 80 000–120 000 sivua. Määrä kasvaa aina hallituskauden loppua kohden, kun isot säädös- ja muut hankkeet valmistuvat. Ministeriöiden käännöksiä hoidetaan keskitettynä palveluna valtioneuvoston kanslian käännös- ja kielitoimialalla, jossa työskentelee yhteensä noin 75 henkilöä. Käännössivuista noin puolet käännetään sisäisin voimin ja puolet hankitaan ulkoisilta yhteistyökumppaneilta. Ulkoistettuja käännöksiä koordinoidaan kielipalveluiden tukiyksikössä, jossa työskentelee kolme palvelukoordinaattoria.

Miten päädyitte valtioneuvoston kansliaan palvelukoordinaattoreiksi?

Nina Hoffrén: Menin alun perin Heliian opiskelemaan kieliä johdon assistenttityön linjalle ja tein harjoitteluni sisäministeriössä, jossa huomasin sopivani sihteerityöhön. Opintojen jälkeen toimin teräsfirman tuoteassistenttina, mutta tulin järkiini ja palasin valtiolle kielten pariin silloiseen valtioneuvoston käännöstoimistoon neljän kuukauden pestiin vuonna 2008 ja sillä tiellä ollaan. Organisaatio ympärillä on muuttunut vuosien varrella, samoin tehtävät ovat vaihtuneet toimistotöistä käännöstilauksen hallintaan ja siihen liittyviin tehtäviin.

Kristiina Keränen: Opiskelin ranskan kääntämistä ja työskentelin EU-kääntäjänä. Sitten siirryin projektinhallinnan puolelle ja työskentelin 20 vuotta useammassakin yksityisen puolen käännöstoimistossa ennen kuin tulin valtioneuvoston kansliaan 2019.

Susanna Saarikivi: Minäkin opiskelin ranskan kääntämistä. Sosiaalisen luonteeni vuoksi ajauduin jo varhaisessa vaiheessa koordinoitimiin, aluksi Turun yliopiston merenkulkuyksikköön ja siitä edelleen käännöstoimistoihin. Valtiolle palasin ensimmäisenä koronakeväänä vuonna 2020.

Mitä palvelukoordinaattorin ”tyypilliseen” työpäivään kuuluu?

Aamu alkaa käynnistämällä sähköposti ja palvelunhallintajärjestelmä Virkku. Katsotaan, onko ulkoisilta yhteistyökumppaneilta saapunut ”palautuksia” eli käännöksiä, joilla on määräaika aamupäivän aikana. Siitä se sitten lähtee, priorisoimalla kiireisiä tapauksia. Päivän mittaan on yleensä paljon sopimista

© Kaisa Kuhmonen

asiakkaiden ja käännöstoimistojen kanssa esim. aikatauluista, muutosversioista, tiedostomuodoista, tausta-aineistoista ja toimintatavoista. Myös sisäisten kääntäjien, terminologien ja kieliteknologia-asiantuntijoiden kanssa tehdään päivittäin tiivistä yhteistyötä yksittäisissä käännöstilauksissa. Naurua unohtamatta. Meille on sanottu, että palvelukoordinaattorit kuulee ennen kuin heidät näkee.

Tyypilliseen työpäivään voi kuulua myös toimintatapojen, prosessien ja Virkun kehittämistä, Virkkuuun liittyvää neuvontaa tai ongelmien ratkomista, ohjeiden laatimista ja erilaisten raporttien ja tilastojen valmistelua esim. käännösbudjetin seuranta ja määrärahasuunnittelua varten. Lisäksi osallistumme käännöskilpailutusten valmisteluun – mutta siihen ei sentään joka päivä.

Kristiina ja Susanna, teillä on kokemusta koordinoinnista myös yksityiseltä puolelta. Yllättikö jokin, kun siirryitte valtiolle?

Näissä hommissa porukka on aika samanhenkistä ja tekeminen samankaltaista myös yksityisellä puolella. Se ilahdutti, että valtioneuvostossa kääntäjien tukena on terminologeja, joilta voi kysyä termeistä. Tukiaineistoja tehdään sekä sisäisten että ulkoisten kääntäjien avuksi. Samoin ilahdutti se, miten paljon kieliasiantuntijoita ja koordinaattoreita arvostetaan.

Onko mieleen painunut käännöstilauksia tai tilanteita, jotka muistatte vielä pitkään?

No, ensimmäinen koronakevät oli kyllä aivan omanlaisensa. Silloin oli aikamoista huisketta ja priorisoitiin

koronatilanteeseen liittyviä käännoiksi, esim. ravin-
tolarajoituksista käännettiin lukuisille kielille paljon.
Mutta oikeastaan on vain hyvä, että tilaukset enim-
mäkseen pyyhkiytyvät pois mielestä, kun ne on hoi-
dettu.

**Työnne on melkoisen vauhdikasta.
Mikä motivoi teitä työssänne ja eri-
tyisesti työn kehittämisessä kiireen
keskellä?**

Juuri tuo mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoi.
Voimme ehdottaa ratkaisuja havaitsemiimme ongel-
miin, ideoitamme kuunnellaan ja niitä toteutetaan.
Myös kiitos tehdystä työstä sekä arvostus motivoi-
vat. Työllämme on merkitystä ja joku hyötyy siitä. Sa-

malla pysyy ajan hermolla. Jatkuvasti myös oppii lisää
kieli- ja käännoasioista.

Kun on selkeät ja sovitut perustyön toimintatavat,
on energiaa myös monimutkaisemmille tapauksille
ja kehittämiselle. Parasta on, että kaikkea voi pohtia
aina yhdessä kollegoiden kanssa!

*Haastattelun jälkeen Susanna Saarikivi on siirtynyt
valtioneuvoston kansliasta uuteen tehtävään keskus-
rikospoliisiin.*

Teksti: Kaisa Kuhmonen

Kirjoittaja työskentelee kielipalveluiden tukiyksikön
päällikkönä.

Suomalais-ruotsalainen kääntäjäseminaari järjestettiin jo 50. kerran

Juhlavuoden seminaari kokosi noin 120 kääntäjää, tulkkia ja kielenhuollon ammattilaisia
Turun Scandic Juliaan 6.–7.10.2022. Tapahtuman järjestivät yhteistyössä Suomen
kääntäjien ja tulkkien liitto ja Kotimaisten kielten keskus (Kotus).

© Maarit Laitinen

50-vuotiaan seminaarin ohjelmasisällöt ovat eläneet
ajassa, mutta johtotähtenä on aina ollut, että aiheet ovat
ajankohtaisia ja käytännönläheisiä. Ohjelmassa näkyy
joka vuosi erityisesti julkishallintoon liittyvät kieliaiheet,
mutta myös esimerkiksi keskustelut kirjailijan ja kääntäjän
välillä ovat olleet suosittuja vuodesta toiseen. Vuoden 2022
seminaarissa mukana oli jälleen ajankohtaisia kieliaihteita,
kuten selkeän koronarokoteviestinnän tuottaminen, osal-
listava kielenkäyttö ja englannin vaikutus median kieleen.

Hyvin samantapaisia puheenvuoroja löytyi sattumoisin
myös miltei 50 vuoden takaa, vuodelta 1976, kun professori
Bertil Molde puhui otsikolla ”Anglicismer i svenskan”
ja **Liisa Nyberg** otsikolla ”Urheilukielen anglismit”.
Samantyyppistä aihetta käsiteltiin myös vuoden 1984
työryhmissä, joissa osallistujia pyydettiin kääntämään
uutisteksti otsikolla ”Yhdenvertaiset lain edessä – oikeus-
tiedettä naisnäkökulmasta”. ”Ovathan lainkohdat, joissa
mainitaan sukupuolet erikseen, harvinaisia muistumia
menneistä”, lukee käännettävässä tekstissä.

Jo ensimmäisen seminaarin ohjelmassa vuonna 1973 oli
nykypäivänäkin hyvin puhuttava aihe ”Översättningens
kvalitet och pris”, kun taas vuoden 1994 seminaarin
teema oli tietokoneen ja koneavusteisten työkalujen

Puhujia seminaariin saapui sekä Suomesta että Ruotsista.

hyödyntäminen käännoistyössä otsikolla ”Ja eller nej till
datorn”. Seminaari on siis elänyt ja kehittynyt vuosien
varrella – mutta myös pysynyt yllättävän samanlaisena.
Selkeästi tietyt teemat pysyvät aina yhtä ajankohtaisina
ja kantavat läpi vuosikymmenien.
SKTL onnittelee 50-vuotiaista seminaaria ja toivottaa
onnea myös seuraaville 50 vuodelle!

P.S. Kannattaa pitää silmällä myös Kääntäjä-lehden seuraa-
vaa numeroa (1/2023) – sieltä löydät lisää mielenkiintoista
sisältöä tämän vuoden seminaarin aiheista!

Teksti: Aino Suoranta

Kirjoittaja on seminaarin työryhmän jäsen.

Kyselytutkimus auktorisoiduille kääntäjille 2022: **Auktorisoituja kääntäjiä tarvitaan monella alalla**

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto kartoitti jäsenkyselyllä syyskuussa 2022 auktorisoituna kääntäjänä toimivien liiton jäsenten työnäkymiä. Kysely lähetettiin 430 jäsenelle, jotka olivat ilmoittaneet toimivansa auktorisoituna kääntäjänä. Vastajia oli 127 eli 29,5 % kyselyyn saajista. Kiitämme kaikkia kyselyyn vastanneita.

Auktorisoitu kääntäjä on asiantuntija, joka on auktorisoiduista kääntäjistä annetussa laissa tarkoitetulla tavalla saanut oikeuden toimia auktorisoituna kääntäjänä ja on siten oikeutettu käyttämään auktorisoidun kääntäjän nimikettä. Auktorisoidun kääntäjän tutkinto perustuu auktorisoiduista kääntäjistä annettuun lakiin ja valtioneuvoston asetukseen ja se on osa kääntäjien auktorisointijärjestelmää.

Auktorisoitu kääntäjä on yleensä yrittäjä

Suurin osa SKTL:n auktorisoiduista kääntäjistä työskentelee yrittäjänä ja tekee töitä suorille asiakkaille. Vastajista 83 % ilmoitti työskentelevänsä pääasiassa yrittäjänä tai freelancerina, 10 % työntekijänä palkkasuhteessa, 7 % muulla tavoin (esim. osuuskunnassa, oman työn ohessa freelancerina tai sivutoimisena yrittäjänä). Vastajista 94 % teki töitä suorille asiakkaille, 69 % alihankintana käännöstoimistoille, 1 % ilmoitti tekevänsä töitä sisäisille asiakkaille.

Vastajien joukkoon kuului 23 eri kieliparin kääntäjiä, joista moni toimi auktorisoituna kääntäjänä useammassa eri kieliparissa tai kielisuunnassa. Vastajien yleisimmät kielisuunnat olivat

- suomi–englanti (32 vastaajaa)
- saksa–suomi (15)
- venäjä–suomi (15)
- englanti–suomi (14)
- suomi–venäjä (10)
- suomi–ruotsi (8)
- ranska–suomi (7)
- espanja–suomi (7)
- suomi–saksa (6)
- portugali–suomi (6)
- suomi–ranska (5).

Vastaajien joukossa oli myös tanskan, ukrainan, puolan, italian, arabian, viron, kreikan, slovakian, norjan, unkarin ja romanian auktorisoituja kääntäjiä. Vastaajien kieliä ei yhdistetä tässä artikkelissa kyselyvastauksiin, jotta vastaajia ei voida tunnistaa.

Oikeustieteen ja hallinnon käännökset työllistävät eniten

Yhteensä 70 % kyselyyn vastanneista auktorisoiduista kääntäjistä kertoi, että heitä työllistävät eniten oikeustieteeseen ja lakiasioihin liittyvät käännökset. Seuraavaksi eniten auktorisoituja kääntäjiä työllistävät hallinnon (63 %) sekä kaupan ja talouden alat (49 %). Myös lääketieteen (20 %) ja tekniikan sekä teollisuuden (16 %) käännöksiä tarvitaan paljon. EU-käännökset työllistivät 6 %:a vastaajista. Muiden aihepiirien (33 %) käännöksiä laadittiin muun muassa seuraavilta aloilta: koulutus ja tutkinnot, maahanmuuttoasiat, kulttuuri, mainonta ja markkinointi, rahoitusala, järjestöala, väestötiede ja lastensuojelu.

Auktorisoitujen kääntäjien toimeksiantajat usein yksityishenkilöitä

Ylivoimaisesti suurin joukko SKTL:n auktorisoitujen kääntäjien palveluita tarvitsevista oli yksityishenkilöitä (todistuskäännökset ja muut yksityisasiakirjat, joiden alat vaihtelevat laidasta laitaan). Myös käännöstoimistot ja eri alojen yritykset tilaavat käännöksiä auktorisoiduilta kääntäjiltä. Käännöksiä tilaavat yritykset ovat usein ulkomaankauppaa käyviä suomalaisia yrityksiä tai kansainvälisiä yrityksiä. Myös julkishallinnon toimijat tilaavat käännöksiä.

Monella alalla tarvitaan auktorisoituja kääntäjiä

Auktorisoitujen kääntäjien asiakasyritysten joukossa oli edustettuna esimerkiksi teollisuuden, energia-, finanssi-, liikenne-, ohjelmisto-, rakennus-, lääke- tai konetekniikan alan yrityksiä. Julkishallinnon toimijoista auktorisoitujen kääntäjien palveluita käyttävät kyselyn mukaan muun muassa oikeuslaitos ja eri tuomioistuimet sekä poliisi ja sosiaalialan viranomaiset. Myös pankit, rahoitusalan toimijat, asianajotoimistot, erilaiset yhdistykset ja säätiöt, perikunnat, hautausoimistot, terveysalan järjestöt ja perintä- ja patenttitoimistot ovat tyypillisiä auktorisoitujen käännösten tarvitsijoita.

Minkälaisia asiakirjoja auktorisoitu kääntäjä kääntää?

Auktorisoidun kääntämisen kohteena ovat yleiset asiakirjat, joita käännetään esimerkiksi viranomaispäätöksen tai

oikeuskäsittelyn välineeksi. Kyselystämme kävi ilmi, että auktorisoituna kääntäjänä toimivat SKTL:n jäsenet kääntävät erilaisia todistuksia, viranomaisasiakirjoja tai -päätöksiä, rekisteriotteita tai yrityksen toimintaan liittyvää aineistoa.

Todistuksista käännetään muun muassa tutkinto- tai koulutodistuksia, lukion päättötodistuksia, erilaisia pätevyystodistuksia (esimerkiksi tulityökortti tai hitsaajan pätevyystodistus) ja työ- tai opiskelutodistuksia. Terveysteen liittyvissä asioissa käännettäväksi tulee lääkärintodistuksia, potilaskertomuksia, rokotustodistuksia tai lääkärin antamia matkustuslupia. Myös ajokortteja, passeja, oleskelulupia tai matkailuun liittyviä muitakin asiakirjoja käännetään.

Usein käännettävänä on erilaisia lakitekstejä ja viranomaispäätöksiä, oikeudenkäyntiin liittyviä asiakirjoja, tuomiolauselmia, lausuntoja, rikosrekisteriotteita tai haastehakemuksia. Perheoikeudellisiin asioihin tai perhe-suhteisiin liittyviä käännöksiä voivat olla esimerkiksi lasten huoltajuuspäätöksiin liittyvät tai sosiaalihuollon asiakirjat, esteettömyys-, syntymä-, avioliitto- tai kuolintodistukset, testamentit ja perukirjat tai väestörekisteriotteet.

Yrityksmaailmassa auktorisoidut kääntäjät laativat käännöksiä vaikkapa kauppakirjoista, tilinpäätöksistä ja tasekirjoista, vuosikertomuksista, verotukseen liittyvistä asiakirjoista, kaupparekisteri- ja tilioitteista, erilaisista kauppakirjoista, patenttihakemuksista, pöytäkirjoista, laskuista, työsopimuksista, osto- ja myyntisopimuksista tai tarjouskilpailuihin liittyviä asiakokonaisuuksia.

Kyselymme auttaa alalle suuntautuvia

Kyselymme osoitti, että SKTL:n jäsenet, jotka toimivat auktorisoituina kääntäjinä, kääntävät työssään monen alan asiakirjoja. Kyselytutkimuksen tuloksista on hyötyä henkilölle, joka harkitsee auktorisoiduksi kääntäjäksi ryhtymistä. Tulokset kertovat, minkä alan käännöksiä jo ammatissa toimivat auktorisoidut kääntäjät tekevät, ja tuloksista saa osviittaa, millaisia ja minkä erikoisalojen toimeksiantoja auktorisoiduksi kääntäjäksi aikovien lienee syytä valmistautua kääntämään.

Teksti: Jenni Kavén

Kirjoittaja on SKTL:n toiminnanjohtaja.

Nobelisti Annie Ernaux'n kääntäjä Lotta Toivanen

Vuoden 2022 Nobelin kirjallisuuspalkinto myönnettiin ranskalaiselle **Annie Ernaux'lle** (s. 1940), joka on yksi Ranskan arvostetuimmista nykykirjailijoista. Tuoreimmat Ernaux-suomennokset ovat ranskalaista nykykirjallisuutta mestarillisesti kääntävän **Lotta Toivasen** tekemiä. Kääntäjä-lehden toimitus tavoitti Toivasen palkintouutisen julkistamisen jälkeen.

Annie Ernaux

Toivanen kertoo olevansa hyvin iloinen uutisesta. Hän kiittelee Ernaux'ta upeaksi ja kiinnostavaksi kirjailijaksi ja huomauttaa, että Ernaux'n omakohtaiset teokset ovat myös yhteiskunnallisesti kantaaottavia. Yli 80-vuotiaan kirjailijan elämään on mahtunut monia eri vaiheita, ja hänen laaja tuotantonsa kattaa naisen koko elämänkaaren. Yksi köyhistä oloista nousseen kirjailijan teosten kantavista teemoista on yhteiskunnan eriarvoisuus, liittyipä se sitten sukupuoleen, luokkaan tai kieleen.

Ernaux'n teokset ovat myös yllättävän ajankohtaisia. Toivanen on kääntänyt Gummeruksen julkaisemat teokset *Vuodet* (2021) ja *Isästä / Äidistä* (2022). Ensi vuonna kustantamo julkaisee hänen suomentamansa teoksen *Tapaus*. Siinä kirjailija käsittelee laitonta aborttia, jonka joutui tekemään 60-luvulla. ”Aihe on jälleen erittäin ajankohtainen, kun ottaa huomioon, mitä eri puolilla maailmaa nyt tapahtuu.”

Entä millaista on kääntää Ernaux'ta? Toivanen arvioi Ernaux'n eleetöntä ja analyttistä kerrontaa, sen ansiosta omakohtaisuus laajenee yleismaailmalliseksi. ”Kääntäjän täytyy pitäytyä kirjailijan tyyliä, ja minun oli tiukasti kunnioitettava Ernaux'n eleettömyyttä.” Teokset vilisevät kulttuurisidonnaisuuksia, ja etenkin *Vuodet*-muistelmateoksen kohdalla Toivanen joutui hienovaraisesti avaamaan teoksen lukuisia viittauksia ja yksityiskohtia, jotka eivät olisi muuten olleet välttämättä ymmärrettäviä lukijoille. Ernaux'n kääntäminen on kuitenkin hyvin mieluisaa Toivaselle, ja hän toteaa jatkavansa sitä mielellään tulevaisuudessakin. Joten iloisia uutisia kaikille Ernaux'n teosten ystäville: lisää suomennoksia lienee siis luvassa lähiaikoina!

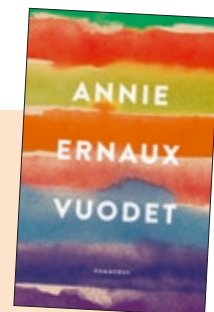
SKTL:n ja Pienen karanteenikirjakerhon viimevuotisen keskustelun tallenne, jossa Lotta Toivanen puhuu muun muassa Ernaux'n kääntämisestä löytyy täältä: bit.ly/3CUpDMr

Annie Ernaux'n suomennetut teokset

Isästä / Äidistä, suomennos **Lotta Toivanen** (Gummerus 2022)

Vuodet, suomennos **Lotta Toivanen** (Gummerus 2021)

Puhdas intohimo, suomennos **J. P. Roos** ja **Anna Rotkirch** (WSOY 1996)

Lotta Toivanen

Toivanen sai vuoden 2020 J. A. Hollon käännöspalkinnon **Eric Vuillardin** teoksen *Päiväkäs* suomennoksesta ja vuoden 2021 Maurice de Coppet -palkinnon Vuillardin teoksen *14. heinäkuuta* suomennoksesta.

Lotta Toivanen

SKTL:n mentoriohjelman kuulumisia

SKTL:n mentoritoiminnan alkamisesta on pian neljä vuotta. Tässä vaiheessa tuntuu tärkeältä katsoa hiukan taaksepäin ja arvioida, mikä on ollut mentoriohjelman vaikutus siihen osallistuneiden aktoreiden työhön ja ammatti-identiteettiin, ja miltä mentoreista on tuntunut osallistua ohjelmaan. Lisäksi on hyvä valottaa mentoroinnin tämänhetkistä tilannetta ja yrittää hiukan kurkistaa myös tulevaan.

Kyselypalaute mentorivuoden 2018–2019 aktoreilta ja mentoreilta

SKTL:n ensimmäinen mentoriohjelma vuosina 2018–2019 toteutettiin kaikille osallistujille samanaikaisena mentorivuotena, johon kuului mentorointitapaamisten lisäksi osallistujille yhteinen aloitus- ja päätöstilaisuus. Tilaisuudet olivat osa mentoriohjelmaa ja sisälsivät myös eriytettyä ohjelmaa aktoreille ja mentoreille. Eriytetyn ohjelman ajatuksena oli vahvistaa ryhmäytymistä ja tarjota molemmille ryhmille tietoa ja taitoja, jotta mentoroinnista tulisi mahdollisimman antoisa.

Teimme tämän vuoden syyskuussa kyselyn ensimmäiseen mentoriohjelmaamme osallistuneille aktoreille ja mentoreille. Kysyimme heiltä erilaisia muistikuvia

mentorivuodelta. Aktoreita pyysimme lisäksi arvioimaan, onko mentoroinnilla ollut vaikutusta heidän työhönsä tai ammatti-identiteettiinsä vielä mentorivuoden päätyttyäkin.

11 aktorista kyselyyn vastasi kaksi henkeä. Kumpikin heistä ilmoitti olevansa mentorointiin edelleen tyytyväinen ja saaneensa siitä hyötyä, joka on nähtävissä edelleen, vaikka mentoroinnin päättymisestä on jo kohta kolme vuotta. Molemmat sanoivat myös huomanneensa suurimman mentoroinnista saamansa hyödyn vasta mentorivuotensa päättymisen jälkeen. Molemmat kokivat mentoroinnin vahvistaneen ammatti-identiteettiään ja tarkentaneen suuntautumista uralla. Toinen vastanneista kertoi mentoroinnilla olleen suuri vaikutus hänen työskentelytapoihinsa ja etenkin vapaa-ajan ja työskentelyn rytmittämiseen.

©Maarit Laitinen

Ensimmäisen mentorivuoden päätöstilaisuus Tampereella.

Mentorit vastasivat kyselyyn huomattavasti aktoreita aktiivisemmin. Kaikki viisi kyselyyn vastannutta mentoria kokivat mentorivuotensa muisteleminen miellyttäväksi tai neutraaliksi. He kertoivat työmäärän vastanneen odotuksia ja olleen sopiva. He myös muistelivat, että yhteistyö aktorin kanssa oli toiminut hyvin. Yksi mentori mainitsi yhteydenpidon sujuneen vaivalloisesti, mutta mentoroinnin sujuneen muuten hyvin.

Vastanneista mentoreista neljä kertoi mentoroinnin vaikuttaneen jollakin tavalla heidän omaan työskentelyynsä joko konkreettisina muutoksina tai uudenaikaisena tapana ajatella jotakin työhön liittyvää asiaa. Kolme mentoria kertoi mentoroinnin pysäyttäneen heidät ajattelemaan oman arvokkaan osaamisensa katoamista alalta, kun eläköitymisen aika koittaa. Yksi heistä on tehnyt konkreettisia toimia osaamisensa ja urallaan hankkimansa hiljaisen tiedon säilyttämiseksi.

Kun mentoreilta kysyttiin palautetta heti mentoroinnin päättymisen jälkeen vuonna 2019, lähes kaikki palautteen antaneet mentorit sanoivat yhdeksi mentoriksi ryhtymisen motiivikseen nimenomaan tarpeen siirtää eteenpäin arvokasta kokemuksen kautta kertynyttä osaamistaan.

Kyselyyn vastanneet aktorit ja mentorit pitivät yhteistä keskustelua tärkeänä ja antoisana sekä kokivat verkostoitumisen olevan yksi merkittävimmistä mentoroinnin antoista. Jotkut mentoripareista jatkavat yhä yhteydenpitoaan.

Jatkuvan haun ensimmäiset mentoriparit 2020–2021

Vuonna 2020 mentoriohjelmaa muutettiin siten, että aktoriksi hakeutuminen on mahdollista ympäri vuoden. Tämä muutti mentoriohjelman luonnetta siten, että yhteiset aloitus- ja päätöstilaisuudet jäivät pois, mutta mentoriohjelmaan kuuluu silti myös vähintään yksi yhteistapaaminen. Koska koronarajoitukset estivät tilaisuuksien järjestämisen kahtena viime vuonna, järjestettiin syyskuussa 2022 yhteistapaaminen kaikille vuonna 2020 ja sen jälkeen aloittaneille mentoripareille.

Viisi paria aloitti mentoriohjelman vuonna 2020. Näiden pariin palautteesta on selkeästi nähtävissä, että mentoriohjelmaan oltiin erittäin

tyytyväisiä. Jokainen aktori kertoi saaneensa mentoroinnista vahvistusta ammatti-identiteetilleen ja lisää luottamusta ammatilliseen osaamiseensa. Aktoreista suuri osa kertoi myös hyötynensä mentoriohjelman oheismateriaalia tai mentoriohjelman aikana tekemistään muistiinpanoista mentoriohjelman päätyttyä.

On ilmeistä, että koronapandemia vaikutti myös mentoriohjelmaan hakeutumiseen, sillä vuonna 2021 saapui vain vähän hakemuksia aktoriksi mentoriohjelmaan ja nämä hakijat pääsivät aloittamaan mentoroinnin vasta vuoden 2022 puolella. Näiden mentoriparien palaute on käytettävissä vuonna 2023.

Tämänhetkinen tilanne

Mentoriohjelmassa on tällä hetkellä mukana kuusi mentoriparia ja kaksi aktoriksi hakeutunutta henkilöä odottaa omaa mentoria. 22.9. pidetyn yhteistapaamisen keskusteluissa kävi ilmi, että sekä mentorit että aktorit ovat yleisesti tyytyväisiä mentoroinnin järjestelyihin. Myös mentoroinnin oheismateriaaliin, jonka tehtävänä on herättää aktorissa kysymyksiä ja auttaa häntä asettamaan mentorivuodelleen tavoitteita, pidettiin tärkeänä.

Mentoriohjelman onnistumisesta kertonee sekin, että mentoreista jotkut ovat mukana jo kolmatta kertaa.

”Mentorina toimiminen on antanut minulle energiaa, ammatillisia pohdintoja, uusia näkökulmia sekä tietoa viimeisimmistä sovelluksista”, **Niina Haapala-Livera** kertoo. Lisäksi hän on hyvillään siitä, että hänen on tullut otettua yhteyttä kollegoihin vuosien varrelta, kun hän on jakanut kontaktejaan aktoreilleen. Myös **Päivi Tikkanen** on kokenut, että mentorina toimiminen on erittäin antoisaa. ”Mentorointikeskusteluissa oppii myös mentori, eikä vähiten itseltään. Myös digipöhinän keskellä on luksusta keskittyä kahdenkeskiseen keskusteluun”, hän sanoo.

Nyt aktoriksi hakeutuminen on virkistynyt verrattuna pahimpaan korona-aikaan. Myös opiskelijajäseniltä tulee melko paljon kyselyitä mentoriohjelmasta. Opiskelijajäseniä kehotankin hakemaan varsinaista jäsenyyttä heti valmistuttuaan, jotta mentoroinnin aloitus onnistuu mahdollisimman pian päätoimisen työskentelyn käynnistyttyä.

Kokeneet SKTL:n mentoriohjelman mentorit **Niina Haapala-Livera** ja **Päivi Tikkanen** rohkaisevat hakeutumaan mukaan. ”Toiminta on antoisaa eikä sitä voi lukea työksi ja vaivaksi vaan mukavaksi harrastukseksi”, Haapala-Livera sanoo ja kertoo iloitsevänsä sen myötä laajentuneesta verkostosta sekä siitä, että liittokin on alkanut tuntua läheisemmältä ja siinä vaikuttaminen tärkeämmältä. Tikkanen kannustaa hakeutumaan mentoriksi, mikäli kaipaa merkityksellisyyttä työelämäänsä: ”Mentorina olen oppinut keskittymään kuuntelemiseen paremmin ja saanut kokemuksen keskittyneestä kuulijasta. Mentorina saa myös uusia näkökulmia oman toimintansa pyörittämiseen.”

Mentoriohjelman tulevaisuus

Mentoriohjelman jatkuu vuonna 2023, mutta sen tulevaisuus on jatkuvasti kiinni ennen kaikkea siitä, miten innokkaasti kokeneet jäsenemme aktivoituvat hakeutumaan mentoreiksi. Ilman jäsenistön aktiivisuutta ja sitoutumista tällainen toiminta ei ole mahdollista. Mentoriksi hakeminen ja mentoripankkiin liittyminen eivät vielä velvoita mentorina toimimiseen, mutta mitä enemmän jäseniä mentoripankissa on, sitä helpompaa on löytää jokaiselle aktorille sopiva mentori.

Etenkin tilanteissa, joissa aktori nimenomaan toivoo, että mentorilla on sama kielipari kuin hänellä, voi mentorin löytämiseen mennä aikaa. Sama koskee tilanteita, joissa aktori toivoo mentoria erittäin spesifiltä erikoisalalta.

Mentoriohjelmaa kehitettäessä pyritään ottamaan huomioon osallistujien palaute. Jotkut aktoreista ja mentoreista toivoisivat joko yhteistapaamista tai ohjelmaan kiinteästi kuuluvaa keskustelua mentoriohjelman vetäjän kanssa mentorivuoden puolimaissa. Vuoden 2023 aikana alkaviin mentorointeihin liitetään aloitus- ja päätöskeskustelun lisäksi myös puolivälin tapaaminen. Koska yhteistä keskustelua toisten aktoreiden ja mentoreiden kanssa pidetään yleisesti arvokkaana, pyritään puolivälin tapaaminen toteuttamaan mentoriparien yhteisenä tilaisuutena.

Oletko kiinnostunut toimimaan mentorina? Kiinnostaako osallistuminen mentoriohjelmaan aktorina? Ota rohkeasti yhteyttä!

Teksti: Hanna Pippuri

Kirjoittaja on SKTL:n mentoriohjelman vetäjä.

SKTL:N UUDET JÄSENET

Varsinaiset jäsenet

Harju, Nicolas, II, Helsinki
Heroja, Anna, I, Lahti
Laitinen, Saarni, I, Helsinki
Macri, Henrietta, IV, Joensuu
Melander, Elina, I, Helsinki
Salmi, Katja, I ja II, Helsinki
Shwe-Snellman, Kristiina, IV, Helsinki
Viitanen, Viia, I, Espoo
Vuorinen, Oksana, II, Tampere

Opiskelijajäsenet

Leskinen, Kaisa, II, III ja IV, Sipoo
Lindström, Annette, II ja IV, Helsinki
Nikitin, Jekaterina, IV, Lohja
Prykhodko, Oleksii, IV, Forssa
Räihä, Juha-Petri, II ja IV, Joensuu
Ylén-Chiocconi, Anne, II, Kerava

Uusi jaosto

Heino, Anu, I, Vaasa
Helander, Marjatta, III, Piispanristi

Tervetuloa jäseniksi!

Osa uusista jäsenistä ei antanut lupaa nimensä julkaisuun lehdessämme.

Save the date: Tulkkaus kriiseissä ja niiden jälkeen -seminaari 14.1.2023

SKTL järjestää yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun, Tampereen yliopiston ja Helsingin yliopiston kanssa lauantaina 14.1.2023 tulkeille ja tulkkiopiskelijoille suunnatun seminaaripäivän, jonka teema on kriisien kohtaaminen tulkin työssä. Ohjelmaa voi seurata sekä paikan päällä Helsingissä että etänä striimin välityksellä. Lisätietoa tulossa pian – lisääthän päivän jo nyt kalenteriisi!

sktl.fi/tapahtumakalenteri

Koulutuksen työelämäyhteydet luovat uusia valmiuksia myös kääntäjille

Käännösalan koulutus sai hyötyä ja uutta vauhtia Itä-Suomen yliopistossa (UEF) vuonna 2019 käynnistyneestä ESR-hankkeesta. Hankkeen tavoitteena oli eri humanistialojen koulutuksen uudistaminen tiivistämällä työelämäyhteyksiä ja luomalla uudenlaisia koulutuksen muotoja.

Akateemiset generalistikoulutukset eivät tuota ammatti- tai pätevyitysmiskoulutusta tiettyyn ammattiin, vaikka ne tuottavatkin opiskelijalle monenlaisia valmiuksia toimia työelämässä. Humanistisilla aloilla tällainen ei-ammattillinen koulutus on joskus nähty suoranaisena syynä siihen, että valmistuneiden opiskelijoiden on vaikea löytää työtä – vaikka asian voi nähdä toisinkin: humanistisilta aloilta voi valmistua monenlaisiin töihin, ja koulutus vastaa monenlaisiin työelämän tarpeisiin.

Tilastot kertovat vääjäämättä, että humanistit eivät ole parhaiten työllistyvien joukossa, kun akateemisilla aloilla tarkastellaan valmistuneiden työtilannetta vuoden päästä valmistumisesta. Toisaalta jo viiden vuoden kuluttua valmistumisesta heidän työllistymisensä on yhtä hyvää tasoa kuin muillakin.

Tietynlainen kohtaanto-ongelma työelämän kanssa humanisteilla siis eittämättä on: maine ja arvostus ei ole

paras mahdollinen, eivätkä opiskelijatkaan aina tiedä, mihin työelämän lokeroon he sujuvasti sijoittuisivat.

Tätä kohtaanto-ongelmaa lähti haastamaan 2019 Itä-Suomen yliopiston ESR-hanke *Humanistit uudistuvoassa työelämässä* (HUMUS). Sen lisäksi tavoitteena oli myös uudistaa humanististen alojen koulutusta siinä tilanteessa, jota on viime vuosina kutsuttu työelämän murrokseksi: menneen maailman työtä, työpaikkoja ja ammatteja katoaa, samalla kun uusia syntyy.

Uusia opintojen muotoja

Hankkeen keskeisimpiä konkreettisia tavoitteita oli luoda pysyvä työelämäverkosto, joka tuo yliopiston humanistisen koulutuksen, elinkeinoelämän, yrittäjien, työelämäviranomaisten ja elinkeinoelämän kehittäjien edustajia yhteen.

Verkoston yhteistyönä toteutettiin kymmeniä yritysvierailuja, joissa opiskelijat ja yrittäjät kohtaavat: luotiin

Opiskelijoiden osallistuminen työelämän lähtöpahtumiin oli korona-ajan jälkeen vilkasta.

Hankkeen päätöstaapahtumaa kesäkuussa 2022 juonsi Itä-Suomen yliopiston Kehittämispalveluiden yhteyspäällikkö Anna Simolin, ja tapahtuma keräsi työelämäverkostosta laajan edustuksen.

mentorointiohjelma, jossa valmistuvat opiskelijat saavat tuekseen työelämässä jo toimivan mentorin. Lisäksi järjestettiin joka vuosi muutama työelämätaapahtuma, joissa elinkeinoelämän kehittäjät, yrittäjät ja tutkijat kertovat näkemyksiään työelämän murroksesta ja uudeltaisesta työstä. Tapahtumien osaksi kehitettiin työelämävalmiuksia antavia lyhytkoulutuksia, kerättiin yrityksistä opinnäyte-työmahdollisuuksia opiskelijoille ja luotiin opiskelijoille uusia työharjoittelumahdollisuuksia.

Kaikkiaan syntyi myös kokonaan uusia opintojaksoja ja -moduuleita, jotka antavat opiskelijoille konkreettisia työelämän taitoja ja valmiuksia. Yksi lupaavimmista on kustannustoimittamisen opintomoduli (10 op), jossa on mukana useastakin kustannusyhtiöstä edustajia sekä kertomassa työstä että suoranaisesti kouluttamassa toimittamiseen teksti- ja käännösharjoituksissa.

Kääntäminen on nähty aiemmin ja prototyypisesti yksinäisenä puurtamisena, mutta itse työ ja käsitykset siitä muuttuvat. Opiskelijoiden palaute kustannusalan opintomodulista oli hyvin positiivinen osittain sen vuoksi, että nimenomaan kääntämisen opiskelijoille työmuoto toi erilaista lähestymiskulmaa työhön. Mutta yhtä tärkeää on, että kustannusalan koulutuksesta voivat hyötyä kaikki humanistit, eivät vain kääntäjät.

Yhdeksi keskeiseksi työelämän yhteistyömuodoksi hankkeen aikana ovat nousseet opinnäytteet. Opinnäytteitä tehdään mm. etätulkauksesta ja tulkien työoloista. Opinnäyteyhteistyö kiinnostaa sellaisiakin aloja, jotka eivät perinteisesti ole vetäneet humanisteja, kuten ohjelmisto- ja peliteollisuutta, erityisesti niiden lokalisoinnissa.

Koulutuksen uudistamisessa hanke synnytti kaikille humanistialoille laajemmat työelämäopintojen mahdollisuudet syventäviin opintoihin. Jos opiskelijalla on kiinnostusta, hän voi sisällyttää pääaineopintoihinsa työelämäopintoja ja -harjoittelua helposti 20 op, ja jos 30 op:n maisteritutkielma liittyy suoraan työelämään, peräti 50 op.

Hankkeen jälkeen tavoitteena monipuolisuus

Kun HUMUS-hanke päättyi elokuussa 2022, sen toiminta siirtyi osaksi humanistisen osaston arkea. Verkostoa koordinoi humanistisen osaston työelämätyöryhmä, joka koostuu opettajista, tutkijoista ja opintohallinnon henkilöstöstä; myös opiskelijoilla on oma opiskelijatyöryhmänsä.

Työelämäverkoston toiminnassa olennaista on, että raha ei liiku, mutta muut pääomat kyllä. Yritykset ja toimijat osallistuvat yhteistyöhön muista syistä. Suurinta osaa yrityksistä kiinnostaa uuden ja ajantasaisia valmiuksia omaavan henkilöstön rekrytointi, mutta yhtä tärkeää on koulutuksen uudistamisen avulla synnyttää uudenlaista sosiaalista pääomaa.

Monilla aloilla digitaitoja tulee päivittää jatkuvasti ja kanssakäymisen tason on täytettävä kansainvälisyyden vaatimukset. Tämä on Itä-Suomessakin ollut arkea tämän vuosituhaten alusta. Digitaaliseen työelämään tarvitaan yhä enemmän tekijöitä, joilla on nimenomaan viestinnän ja vuorovaikutuksen taitoja, kansainvälistyminen mukaan lukien.

Monipuolisesti koulutetuista ihmisistä on pulaa. Vaikka inhimillinen viestintä ja vuorovaikutus ovat humanistisen osaamisen ydinaluetta, niin humanistiltakin vaadittavien digitaitojen määrä kasvaa ja monipuolistuu koko ajan. Uudenlaisissa työnkuvissa laaja-alainen koulutus on etu.

Teksti: Jukka Mäkisalo, Anna Logrén ja Risto Turunen

Jukka Mäkisalo on yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopistossa sekä ohjaaja HUMUS-hankkeessa.

Anna Logrén on FT ja projektipäällikkö HUMUS-hankkeessa. Risto Turunen on kirjallisuuden professori Itä-Suomen yliopistossa ja HUMUS-hankkeen vastuullinen johtaja.

Tutkimusta monikielisestä viestinnästä ja osallisuudesta

Koronapandemia herätti muun muassa suomalaiset kaupungit siihen, että tietoa viruksesta piti ryhtyä levittämään nopeasti, tehokkaasti ja ymmärrettävässä muodossa kaikille väestöryhmille. Tutkimushankkeidemme ytimessä ovat käännösten hankkiminen ja hallinnointi sekä käännösten saatavuus, löydettävyys ja ymmärrettävyys.

Toteutimme monikielisen koronaviestinnän hyviä käytäntöjä ja haasteita tutkivan hankkeemme yhteistyössä Helsingin ja Tallinnan yliopistoiden ja riikalaisen kansalaisjärjestön *Radošās idejas* ("luovat ideat") välillä. Hanketta johti Tallinnan yliopiston tutkija **Tanya Escudero**, joka oli havahtunut monikielisen koronaviestinnän ongelmiin Virossa. Helsingin yliopistossa oli myös kiinnitetty huomiota ajankohtaiseen tutkimustarpeeseen, ja voimat saatettiin yhdistää Itämeren maiden neuvoston rahoituksella.

Lisäksi rahoitusta saatiin Koneen Säätiöltä aiheesta jatkavaan, mutta painokkaammin käännöspolitiikan, kääntämisen käytäntöjen ja demokratian yhteyttä tutkivaan hankkeeseen *Translation, migration, and democracy: Managing multilingual access to information in the greater Helsinki area and in Tallinn*. Tätä hanketta johtaa Helsingin

yliopiston käännöstieteen apulaisprofessori **Simo Määttä**, ja siinä ovat mukana tutkijat Tanya Escudero, **Tuija Kinnunen**, **Päivi Kuusi** ja **Svetlana Probirskaja**.

Monikieliseen koronaviestintään liittyvistä tutkimushaastatteluilta pääosa tehtiin Suomessa, Virossa ja Latviassa syksyllä 2021 ja keväällä 2022. Haastatteluita olivat tekemässä myös opiskelijat **Linda Rolig** ja **Jenni Lahti**. Suomessa haastateltiin 23 asiantuntijaa. Haastateltavat edustivat pääkaupunkiseudun kuntia, valtakunnallisia toimijoita (THL, SPR, YLE), oppilaitoksia ja järjestöjä. Suurelle osalle näin kiireellinen ja stressaava, monikielistä viestintää edellyttävä tilanne oli ollut uusi.

Kysyimme, miten monella kielellä organisaation oli viestittävä pandemian aikana, miten ratkaistiin viestinnässä tarvittavat kielet, miten päätettiin käännettävistä tiedoista, miten tiedot käännettiin, kuka koordinoi käännösten hankintaa, millaisia käännösprosessit olivat, mitä muotoja ja kanavia käytettiin tiedon jakamiseen ja millaista palautetta

Simo Määttä ja Tuija Kinnunen.

käännöksistä saatiin. Aineisto tarjoaakin poikkileikkauksen koronapandemian aikaiseen viestintään, suunnitteluun ja kriisiviestintään liittyvään monikielisyys hallintaan.

Haastatteluista kävi ilmi, että monikielisyttä hallitaan monin tavoin. Viestijä on kokemusten perusteella räätälöitävä kieliryhmille, ja asiaa mutkistaa, että kieliryhmät ovat keskenään ja sisäisesti heterogeenisiä. On oleellista, että viestijä tietää kohderyhmistä mahdollisimman paljon, kuten sen, mitä viestintäkanavia seurataan. On päätettävä, missä muodossa tarjottu viesti tehoaa parhaiten: videona, kuultuna, verkkotekstinä vai kasvotusten. Merkitystä on myös sillä, kuka viestin lähettää. Selvää on, että monikielinen viestintä vaatii resursseja ollakseen tehokasta. Kaiken perustana pitää olla toimivat yhteydet kieli- ja kulttuuriryhmiä edustaviin avainhenkilöihin, joiden kanssa viestintää on jatkuvasti suunniteltava ja arvioitava. Monesti mainittiin myös selkokielen viestinnän edut.

Käännösprosesseja leimasi vaikeus hallita nopeita muutoksia, mikä heijastui laatuun, samoin kuin se, että käännösten tilaajat siirtyivät usein muista tehtävistä koronaviestintää hoitamaan eivätkä välttämättä olleet kokeneita toimimaan käännöstoimistojen tai talojen omien kääntäjien kanssa. Vakiintuneita kääntäjäsuhteita kiitettiin luotettavuudesta ja joustavuudesta. Joitakin ulkoistettuja suhteita leimasivat epäonnistuneet prosessit, joissa käännöksiä oli jatkuvasti korjailtava. Syitä olivat kiire julkaista tieto edes jossakin muodossa, tietojen muutokset ja vanhentuminen. Eri tahojen julkaisemat käännökset saattoivat olla ristiriitaisia. Kieliryhmät eivät olleet yhdenvertaisia, koska käännökset eivät aina ilmestyneet ajallaan. Myöskään terminologia ei ollut vakiintunutta, ja samankin toimiston kääntäjät käyttivät erilaista kieltä käännöksissä. Koettiin myös, että palautteen antaminen käännöstoimistoille oli vaikeaa tai että sitä ei otettu huomioon.

Alustavien tulosten perusteella olemme antaneet sidosryhmille muun muassa seuraavat suositukset

1. Päivitä monikielinen viestintä osaksi viestintästrategiaa ja -ohjeita.
2. Lisää asiantuntemusta käännöspalveluiden kilpailuttamiseen ja ostamiseen (muista tilaajan vastuu!).
3. Nimeä käännöskoordinaattori, joka huolehtii prosessien toteutuksesta ja kehityksestä (ohjeistukset, laatu, palaute).
4. Tunnista viestinnän solmukohdat, joissa tarvitaan kääntäjien asiantuntemusta (kohderyhmien tuntemukseen ja tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön perustuvat ratkaisut).
5. Huolehdi käännettyjen sisältöjen keskitetystä talentamisesta > kielenkäyttötapojen ja terminologian yhtenäistäminen.

6. Nimeä viestinnän avain- tai yhteyshenkilöt seuraamaan kielikohtaista laatua.
7. Lisää koulutusta selkeän kielen ja selkokielen käytöstä > voi helpottaa myös kääntämistä
8. Selvitä, voidaanko erityisesti harvinaisten kielten käännöksiä hankkia organisaatioiden yhteistyönä > vakiinnuttamisen ja kehittämisen mahdollisuus.

Tuija Kinnunen,

Tampereen yliopisto

Svetlana Probrskaja,

Helsingin yliopisto

Päivi Kuusi,

Helsingin yliopisto

Simo Määttä,

Helsingin yliopisto

Tervetuloa koko liiton yhteisiin pikkujouluihin lauantaina 26.11. syyskokouksen jälkeen.

Aika: 18.00 alkaen

Paikka: Restaurant Georgian Kitchen, Albertinkatu 7, Helsinki

Tänä vuonna pikkujoulujen järjestelyvuorossa on av-kääntäjien jaosto.

Illallisella nautitaan georgialaisesta *suprasta* eli juhla-ateriasta. Illallisen jälkeen ohjelmassa on lavarunoilija **Juho Kuusen** esiintyminen.

Illalliskortin hinta: 30 €

Lisätiedot ja ilmoittautuminen: sktl.fi/tapahtumakalenteri

Ilmoittautumiset viimeistään maanantaina 14.11.

Lämpimästi tervetuloa mukaan!

Opettajien ja tutkijoiden jaosto on nyt TSV:n jäsen

Tieteellisten seurain valtuuskunta eli TSV perustettiin vuonna 1899 puolustamaan kotimaisilla kielillä tehtävää tieteellistä julkaisutoimintaa. Valtuuskuntaa tarvittiin juuri tuolloin, sillä Venäjän keisarikunta oli alkanut harjoittaa venäläistämispolitiikkaansa myös Suomen suuriruhtinaskunnassa. Tieteellisen julkaisutoiminnan edistäminen on edelleenkin yksi TSV:n keskeisistä tehtävistä samoin kuin tieteellisten seurojen toiminnan tukeminen ja kehittäminen sekä tutkimustiedon tunnetuksi tekeminen ja sen käytön monipuolinen edistäminen yhteiskunnassa.

”TSV:n ehkä tärkein rooli tiedeyhteisössä on olla neutraali, puolueeton toimija ja tieteen puolestapuhuja”, kertoo TSV:n toiminnanjohtaja **Lea Rynnänen-Karjalainen**. ”Valtuuskunnan konttorilla tehdään töitä muun muassa kansallisissa hankkeissa, kuten valtionavustustoiminnan kehittämisessä. Koetamme myös vaikuttaa ensi kevään eduskuntavaaleissa tieteen resurssien turvaamiseksi yhteistyössä muiden tiedeyhteisön toimijoiden kanssa.”

Konkreettisesti TSV toimii isännöimällä seurojen kokoontumispaikkaa, Tieteiden taloa, toimittamalla *Tieteessä tapahtuu* -lehteä ja järjestämällä Tieteen päivät ja Tieteiden yö -tapahtumia sekä pitämällä yllä ja kehittämällä julkaisualustoja *Journal.fi* ja *Edition.fi*. TSV jakaa edelleen valtionavustukset tieteelliseen julkaisutoimintaan ja kansainvälisten tieteellisten konferenssien järjestämiseen. Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisen koordinaation sihteeristön ja Julkaisufoorumin toiminta ovat myös osa Tieteellisten seurain valtuuskunnan tehtäviä.

TSV on SKTL:n yhteistyökumppanien joukossa huomattavan suuri toimija. Sillä on tällä hetkellä 40 vakinaista työntekijää, kun Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan työntekijät lasketaan mukaan. Neuvottelukunnat ovat opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijajaelimiä, mutta toimivat TSV:n yhteydessä ja TSV on heidän työnantajansa. TSV:n rahoitus tulee vielä vuoteen 2023 asti rahapelitoiminnan tuotoista, joka on vuosittain haettavaa harkinnanvaraista valtionavustusta. ”Rahapelitoiminnan momentti poistuu valtion talousarviosta vuonna 2024, joten elämme aika mielenkiintoisia aikoja sen suhteen, miten hyvin jatkossa pärjäämme esimerkiksi yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa rahoituksesta kilpailemisessa”, Rynnänen-Karjalainen pohtii.

Monikielisen tiedeviestinnän Helsinki-aloite eli ”Kaikilla kielillä” -kampanja

TSV on mukana merkittävässä Helsinki-aloitteessa. ”Kaikilla kielillä” -kampanjan tavoite on herättää päätöksentekijät, yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset, tutkimusrahoittajat, kirjastot ja tutkijat edistämään monikielisyyttä tieteellisessä viestinnässä. Kansainvälisen aloitteen tarkoituksena on tukea yhtä aikaa tieteen ja tutkimuksen kansallista ja kansainvälistä merkitystä ja monipuolista kielellistä kommunikaatiota – ei siis vain englantia tai vaikka vain suomea tai ruotsia, vaan eri kieliä aina tilanne, tarve ja tavoite huomioiden. Monikielisen tiedeviestinnän Helsinki-aloitteen ovat laatineet Tieteellisten seurain valtuuskunta, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta,

© Arno de la Chapelle

© Arno de la Chapelle

Tieteiden talo on peruskorjattu alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen.

Suomen tiedekustantajien liitto, Universities Norway (UHR) ja COST-toimi ”European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities” (ENRESSH).

”Ajattelimme ensin, että otetaan nyt puheeksi monikielisyys sen sijaan, että kiistellään siitä, julkaistaanko tutkimusta vain yhdellä kielellä ja mikä sen kielen pitäisi olla”, Ryyänen-Karjalainen kertoo. ”Yllättäen viesti monikielisuuden edistämisestä lähti todella vauhtiin. Al-lekirjoittajia aloitteelle ilmestyi, ja ilmestyy edelleenkin, valtava määrä, sekä organisaatioita että yksittäisiä tutkijoita,

kaikkialta maailmasta. Luulen, että tämä ei ole hanke vaan jatkuvaa työtä, koska vieläkin tulee vastaan tutkijoita, jotka eivät ole kuulleet hankkeesta mutta kun kuulevat, innostuvat siitä kovasti.”

Yksi hienoimmista aloitteen tähän mennessä saavuttamista tuloksista on, että Euroopan unionin kilpailukykyneuvoston kesäkuussa 2022 hyväksymä avoimen tieteen suositus nosti Helsinki-aloitteen tervetulleeksi toimeksi monikielisuuden edistämisessä. ”Taisipa se jopa olla ainoa tällainen konkreettinen esimerkki tiedeyhteisön proaktiivisesta toiminnasta”, Ryyänen-Karjalainen iloitsee.

Vahva tunnustus toiminnalle

SKTL:n opettajien ja tutkijoiden jaoston jäsenyys TSV:ssä osoittaa jaoston olevan tunnustettu tieteen ja tutkimuksen edistäjä. Voi jopa sanoa, että jäsenyyden myötä kääntämisen ja tulkauksen tutkimus on nyt selkeästi tunnustettu omaksi tutkimusalakseen tieteen kentällä. Tämä vaikuttaa myös koko liiton näkyvyyteen positiivisesti ja vahvistaa tieteellisen tutkimuksen roolia osana liiton toimintaa. Asia ilahduttaa erityisesti näinä aikoina, kun käännöstieteellinen koulutus on ollut monenlaisten paineiden alla.

Jaoston oman toiminnan kannalta hakeminen ja pääsy TSV:n jäseneksi osoittaa, kuinka opettajien ja tutkijoiden jaosto haluaa kehittää tieteen vapaaehtoistoimintaa ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta oman toimintansa kautta sekä yhteistyössä muiden jäsenyhteisöjen kanssa. Tähän mennessä jaosto on tehnyt yhteistyötä TSV:n kanssa lähinnä osallistumalla Helsingissä kerran vuodessa järjestettävään Tieteiden yö -tapahtumaan, jossa tiedettä tehdään kiinnostavalla tavalla näkyväksi suurelle yleisölle. Jäsenyyden myötä jaosto aikoo panostaa seuraavan kerran ensi tammikuussa järjestettävään tapahtumaan hienoa aiempaa isommin.

Konkreettisen seurauksena TSV-jäsenyydestä on, että jatkossa opettajien ja tutkijoiden jaosto voi käyttää Tieteiden talon tiloja myös maksutta omien tilaisuuksiensa järjestämiseen. Talon keskeinen sijainti tarjoaa hyvän vaihtoehdon Helsingissä järjestettävillä tapahtumilla ja voi rohkaista myös yhteisten tapahtumien järjestämiseen jonkin muun TSV:n jäsenyhteisön kanssa. Jatkossa opettajien ja tutkijoiden jaosto voi hakea myös TSV:n jakamaa valtionavustusta tieteellisten seurojen julkaisutoimintaan ja kansainväliseen toimintaan sekä kansainvälisten konferenssien ja kansallisten seminaarien järjestämiseen.

Ehkä näkyvin muutos näin alkuun on kuitenkin SKTL:n oman tieteellisen verkkojulkaisun *MikaEL*in siirtymisen jatkossa Journal.fi-alustalle. Alusta on TSV:n kehittämä ja ylläpitämä tiedelehtien toimittamiseen ja julkaisemiseen tarkoitettu verkkopalvelu, jota käyttää tällä hetkellä yli 100 kotimaista tieteellistä lehteä ja vuosikirjaa. Palvelu on TSV:n jäsenille ilmainen.

©Maarit Laitinen

Esa Penttilä

Julkaisualustan kehittäminen alkoi vuonna 2015 ja sen tavoitteena oli kestävä ja laadukas tekninen ratkaisu pitkälti vapaaehtoistoimintaan perustuvalla tieteellisten lehtien julkaisutoiminnalle. Kehitystyö jatkuu edelleen kansainvälisen Public Knowledge Project -kehittäjäyhteisön kanssa ja avoimen lähdekoodin periaatteilla. Alustalle siirtymisen myötä *MikaEL* saa uudenlaista näkyvyyttä ja toivon mukaan myös uusia lukijoita, kun julkaisu on avoimesti saatavilla samalta alustalta muiden keskeisten kotimaisten tieteellisten julkaisujen kanssa. Tämä heijastuu toivottavasti niin opettajien ja tutkijoiden jaoston kuin koko liitonkin näkyvyyteen positiivisesti.

Kaiken kaikkiaan SKTL:n opettajien ja tutkijoiden jaosto on erittäin tyytyväinen siihen, että TSV:n jäsenyys nyt toteutui ja odottaa mielenkiinnolla yhteistyön kehittymistä jatkossa.

Teksti: Esa Penttilä

Kirjoittaja on opettajien ja tutkijoiden jaoston puheenjohtaja ja työskentelee yliopistonlehtorina ja osastonjohtajana Itä-Suomen yliopistossa.

Tieteiden talo on jälleen avoinna järjestöille

Tämän vuoden syyskuussa tiedeyhteisölle jälleen avatun Tieteiden talon peruskorjaus oli pitkä prosessi. TSV:n keskustelut Senaatti-kiinteistöjen ja opetus- ja kulttuuriministeriön edustajien kanssa talon peruskorjaustarpeista alkoivat keväällä 2017. ”Tavoitteena oli saada kulahtanut talo kuntoon sekä sisältä että ulkoa, parantaa talo- ja kokoustekniikkaa sekä lisätä talon käyttöastetta, joka oli hyvin matala. Talo on kunnostettu alkuperäiset suunniteluratkaisut ja arkkitehtuuri sekä suojelukohteen ehdot huomioiden, ja lopputulos on upea”, Ryytänen-Karjalainen kertoo. Talossa on vielä korjaus- ja viimeistelytarpeita, ja saleihin on tulossa av-laitteita ja äänentoistoa, joiden toimitusaikatauluihin komponenttipula vaikuttaa, mutta keskeiset peruskorjaukselle määritellyt tavoitteet on saavutettu.

Peruskorjauksessa tehtiin monia talon kuntoa parantavia toimenpiteitä, mm. korjattiin vesikatto, poistettiin sisäilmaan vaikuttaneita haitta-aineita ja mikrobilöydöksiä

sekä parannettiin monin tavoin talon käytettävyyttä. ”Nyt vain toivomme, että jäsenistö ja muut talon aikaisemmat käyttäjät löytävät takaisin talolle ja tottuvat siihen, että tilat pitää varata hyvissä ajoin ja että olemme joutuneet jonkin verran supistamaan aukioloaikoja, pitkälti kustannussyistä”, Ryytänen-Karjalainen sanoo.

”Peruskorjauksen yhteydessä Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja neuvottelukuntien toimistot muuttivat Tieteiden talon 3. ja 4. kerrokseen. Lisäksi talon juhlasalin takana sijaitsevaan siipeen muuttivat Suomalais-Ugrilainen Seura ja Suomen Sukututkimusseuran kirjasto”, Ryytänen-Karjalainen kertoo.

”Toivottavasti nämä muutokset tekevät valtuuskunnan henkilökunnan ja jäsenistön toisilleen entistä paremmin tutuiksi!”

Teksti: Hanna Pippuri

Kirjoittaja on SKTL:n assistentti.

XX Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi
XX Symposiet om forskning i översättning och tolkning
XX Symposium on Translation and Interpreting Studies

KäTu2023: **Kääntäminen/Tulkkaus ja kestävä kehitys** **13.–15.4.2023 Turun yliopistossa**

Suomen kääntäjien ja tulkkiin liitto järjestää vuosittain yhteistyössä kääntämistä ja tulkkausta opettavien yliopistojen kanssa KäTu-symposiumin. KäTu-symposiumeissa kääntäjät ja tulkit sekä alan tutkijat, opiskelijat ja kouluttajat voivat keskustella alan ilmiöistä, käynnissä olevista tutkimushankkeista ja tieteenalan tilasta ja kehityksestä.

Vuonna 2023 juhlistetaan KäTu-symposiumien kaksikymmenvuotista historiaa! Turku on tälle juhlasymposiumille luonteva paikka, sillä ensimmäinen KäTu vuonna 2003 järjestettiin juuri Turussa.

Vuoden 2023 juhlasymposiumin teema on Kääntäminen/Tulkkaus ja kestävä kehitys.

Plenaristit ovat ranskan ja filosofian professori **Souleymane Bachir Diagne** (Columbia University), käännöstieteen apulaisprofessori **Séverine Hubscher-Davidson** (The Open University) sekä monikielisen käännösviestinnän professori **Kristiina Taivalkoski-Shilov** (Turun yliopisto).

Juhlasymposiumi alkaa poikkeuksellisesti jo torstai-iltapäivänä (13.–15.4.2023). Jatko-opiskelijoille jo perinteeksi muodostunut koulutus-tapahtuma järjestetään symposiumin ensimmäisen päivän yhteydessä torstaina 13.4.2023.

Työpajaehdotuksia pyydetään pe 18.11.2022 mennessä ja sektio- ja posteriesitelmäehdotuksia pe 20.1.2023 mennessä osoitteeseen: **katu2023@utu.fi**.

Symposiumissa jaetaan myös perinteisesti Tiedon helmi -palkinto ja nyt ensimmäistä kertaa SKTL:n myöntämä käännöstieteen väitös-kirjapalkinto. Sen yhteydessä järjestetään myös SKTL:n V jaoston kokous.

Tervetuloa Turkuun huhtikuussa 2023!

Yhteydenotot: **katu2023@utu.fi**

Lisätietoa osoitteessa / Information finns också på svenska / Information available also in English:

<https://katu-symposiumi.com/katu2023/>

Sukupuolisensitiivinen saksan kieli suomalaisesta näkökulmasta

Marie-Theres Friedlin toukokuussa 2022 valmistunut maisterintutkielma käsittelee saksan kielen sukupuolisensitiivisyyttä saksaa muuna kuin äidinkielenään puhuvien näkökulmasta. Tutkimusmateriaalina käytettiin suomenkielisiä saksan puhujia. Tutkimusmateriaalin muodostivat vastaukset kyselyyn, jota jaettiin muun muassa Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton kautta.

Saksan puhutussa ja kirjoitetussa kielessä on havaittavissa muutos. Geneerinen maskuliini, joka on aikaisemmin ollut vahvasti läsnä saksan kielessä, on ollut kritiikin kohteena. Sukupuolisensitiivisiä ilmaisuja käytetään yhä enemmän, ja saksan kielessä näin voi tehdä monella eri tavalla. Maisterintutkielmani teoriaosassa esittelin muun muassa 14 erilaista varianttia sekä muutamia vaihtoehtoisia ehdotuksia.

Sukupuolisensitiivinen saksan kieli voi näyttää esimerkiksi tältä:

”Die Lehrer/-innen”

”Die LehrerInnen”

”Die Lehrerinnen und Lehrer”

”Die Lehrer*innen”

”Die Lehrenden”

”Die Lehrer_innen”

Kaikki esimerkit tarkoittavat saksaksi sanan ”opettaja” monikkoa. Jokaisella variantilla on omat etunsa ja haittansa. Yksi yleinen ero erilaisten ilmaisujen välillä on se, viitataan niillä vain binäärijärjestelmään, eli vain naisiin ja miehiin, vai ovatko mukana myös muunsukupuoliset henkilöt. Ensimmäiset kolme esimerkkiä ovat binäärisiä ilmaisuja, mutta kolmessa viimeisessä ilmaisussa on otettu huomioon kaikki sukupuolet.

Keskustelu sukupuolisensitiivisyydestä saksan kielessä on levittänyt kielitieteiden ympäristöstä saksankielisen yhteiskunnan keskelle. Tämä sai minut saksaa äidinkielenäni puhuvana henkilönä miettimään, mitä muut kuin äidinkielenään saksaa puhuvat ajattelevat tästä muutoksesta ja millaisia ovat heidän kokemuksensa asiasta.

Tutkimusmateriaalinani käytin 82 henkilön vastauksia kyselyyni. Vastaajien äidinkieli oli suomi ja he puhuivat sujuvasti saksaa, eli heidän kielitaitonsa oli vähintään B2-tasoa. Kyselyn suljetut kysymykset arvioitiin kvantitatiivisesti ja avoimet kysymykset kvalitatiivisesti.

Tutkimuksessani havaitsin, että osallistujien asenteet ja kokemukset sukupuolisensitiivisyydestä saksan kielessä ovat vaihtelevia, mutta suurin osa vastaajista käyttää sukupuolisensitiivistä kieltä tai ainakin pyrkii tähän. Monet osallistajat pitivät sukupuolisensitiivistä kieltä tärkeänä ja tarpeellisena ja kannattavat sen käyttämistä. Useat myös ilmoittivat, ettei heillä ole ollut ongelmia sukupuolisensitiivisten ilmaisujen kanssa. Sen lisäksi kävi ilmi, että sukupuolisensitiivisiä ilmaisuja käytetään pääasiassa saksankielisessä kirjallisessa viestinnässä.

Tutkimustulokseni osoittavat, että vastaajien kesken suosituimpia tapoja ilmaista sukupuolisensitiivisesti ovat sisäinen majuskeli (”LehrerInnen”), substantiivinen partisiippi (”Lehrende”), parimuoto (”Lehrerinnen und Lehrer”) ja sukupuolitähti (”Lehrer*innen”). On myös tärkeää huomauttaa, että opettajat, niin saksaa äidinkielenään puhuvat kuin saksaa vieraana kielenä opettavat, vaikuttavat suomenkielisiin opiskelijoihinsa. He toimivat opiskelijoille eräänlaisina roolimalleina, sillä käytettyjä sukupuolisensitiivisiä muotoja omaksutaan opettajilta ja saksaa äidinkielenään puhuvilta.

Kyselyssä esiteltiin myös seitsemän erilaista sukupuolisensitiivisesti ilmaisemisen vaihtoehtoista tapaa, joita osallistajat arvioivat suhteessa tekstin ymmärrettävyyteen. Enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että mikään esitetystä muodoista ei vaikeuttanut tekstin ymmärrettävyyttä. Vähiten tekstin ymmärtämiseen vaikuttivat substantiivinen partisiippi, parimuoto ja sukupuolitähti.

Yksi tutkimukseni tuloksista oli myös se, että sukupuolisensitiivisyys tekee monille suomenkielisille saksan kielen puhumisesta vaikeampaa. Vastauksista päätelin, että yksi syy tähän on se, että sukupuolisensitiivistä kieltä ei käsitellä, tai käsitellään vain satunnaisesti, saksaa vieraana kielenä -opetuksessa. Oppijoiden on hankittava tieto itse, mikä on monille vaikeaa ja johtaa epävarmuuteen. Saamani

tutkimustulokset osoittivat, että meiltä puuttuvat selkeät, yleisesti sovellettavat säännökset muille kuin äidinkielisille puhujille siitä, milloin ja miten sukupuolisensitiivistä kieltä tulisi käyttää. Myös sukupuolisensitiivisen kielen eri ilmaisuvaihtoehtojen suuri määrä oli vastaajista huono asia. Standardisoitua muotoa kannatettiin. Sen lisäksi vastaajat totesivat, että saksan kielestä puuttuu suomen kielen kaltaisia sukupuolineutraaleja henkilökohtaisia nimityksiä, kuten sukupuolineutraali persoonapronomini.

Maisterintutkielmaan voi tutustua tarkemmin osoitteessa trepo.tuni.fi.

© I.A

Teksti: Marie-Theres Friedl

Kirjoittaja on opiskelija Tampereen yliopiston kielten maisteriohjelmassa.

Deutschsprachige Kurzfassung

Marie-Theres Friedls Masterarbeit *Geschlechtergerechte deutsche Sprache aus nichtmuttersprachlicher Sicht – eine Online-Umfrage mit finnischen Deutschsprechenden* wurde im Mai 2022 fertiggestellt. In der Masterarbeit werden die Ergebnisse einer Anfang 2022 durchgeführten Online-Umfrage unter finnischmuttersprachlichen Deutschsprechenden vorgestellt und sowohl quantitativ als auch qualitativ analysiert. Ziel war es, die Meinungen und Erfahrungen finnischer Deutschsprechender zum Thema geschlechtergerechte deutsche Sprache festzuhalten und eventuelle Schwierigkeiten aufzuzeigen.

Aus den Antworten der Teilnehmer*innen ging hervor, dass die Meinungen und Erfahrungen variieren. Die Mehrheit aller teilnehmenden Personen bewertet diese Art(en) der Formulierung jedoch positiv und bemüht sich selbst darum, geschlechtergerechte Ausdrucksweisen zu verwenden. Außerdem wurde festgestellt, dass das Textverständnis der Teilnehmer*innen durch keine der in der Online-Umfrage aufgeführten Varianten geschlechtergerechter deutscher Sprache negativ beeinflusst wird.

Allerdings gibt es auch Schwierigkeiten, die hauptsächlich aufgrund der Vielzahl verschiedener Varianten und der damit einhergehenden fehlenden Standardisierung auftreten. Die Teilnehmer*innen gaben an, dass klare Regeln, wann und wie eine geschlechtergerechte deutsche Sprache verwendet werden sollte, fehlen und das Thema nicht oder nur selten im DaF-Unterricht besprochen wird, was zu Unsicherheiten führt. Zusätzlich wurde deutlich, dass die finnischen Deutschsprechenden ein geschlechtsneutrales Personalpronomen, wie das finnische „hän“, in der deutschen Sprache vermissen.

Tampereen Kirjafestarit
3.–4.12.2022
Tampere-talossa!

Tampereen Kirjafestareilla juhlietaan kotimaista kirjallisuutta, fiktiota ja faktaa, dekkareita, sanataidetta ja lausuntaa. Festareille saapuvat kauno- ja tietokirjailijat edustavat Suomen ehdotonta kärkeä, lisäksi mukana on kattava otos muusta tämän vuoden runsaasta suomalaisesta kirjallisuustarjonnasta. Luvassa on liki 200 ohjelmanumeroa ja noin sata näytteilleasettajaa joululahjavinkkeineen!

Lauantain 3.12. ohjelmistossa mm.

Mauri Kunnas
Otava

Emmi Itäranta
Teos

Heli Laaksonen
Otava

Sunnuntain 4.12. ohjelmistossa mm.

Esa Saarinen
WSOY

Iida Rauma
Siitälä

Mikko Kuustonen
Johnny Kniga

Tutustu ohjelmistoon ja konserttitarjontaan tarkemmin: kirjafestarit.fi

lippu.fi ⁺ Päivälippu 15 €, eläkeläiset, opiskelijat ja lapset (7–15 v.) 12 €. Kahden päivän lippu 20 €, perhelippu 30 € (sis. 2 aikuista + 3 lasta).

SEURAA SOMESSA: [@TREKIRJAFESTARIT](https://www.facebook.com/trekirjafestarit) [@TREKIRJAFEST](https://www.instagram.com/trekirjafestarit)

Tapahtuman pääyhteistyökumppanina: **AAMULEHTI**

1. Kuka ja mikä olet?

Olen **Alexi Milonoff** ja suomennan kaunokirjallisuutta, proosaa ja draamaa.

2. Missä asut?

Helsingissä.

3. Mitkä ovat työkielesi?

Englanti ja ruotsi.

4. Kuunteletko musiikkia, kun teet töitä? Jos kuuntelet, millaista?

En todellakaan pysty kuuntelemaan musiikkia, kun teen käännöstä. Tekstin äänet hukkuvat niin helposti musiikin alle. Muuten kyllä kuuntelen musiikkia paljon.

5. Mikä on inhokkitermisi?

Kaikenlaisille ilmaisuille on paikkansa yhteydestä riippuen, varsinkin kaunokirjallisuudessa. Mutta viime aikoina ärsytyskynnyksen on ylittänyt kylmävä-sanan toistelu uutisotsikoissa. Kaikki on nykyään kylmäävää.

6. Millaisissa vaatteissa käännät mieluiten?

Yleensä farkuissa ja T-paidassa. Ei saa olla liian kylmä eikä kuuma.

7. Minkä muruja löytyy eniten näppiksesi raoista?

Ei löydy muruja, mutta kissankarvoja saattaa löytyä. Ja ehkä vähän tuskanhikeä.

8. Mistä käännöksestäsi olet kaikkein ylpein?

Vähän vaikea kysymys. Mutta voisin sanoa, että **Maaza Mengisten** *Varjokuningas* oli eräänlainen työvoitto. **Håkan Nesserin** kerronnan maailmassa olen viihtynyt, ja kirjojen suomentamisesta on jäänyt usein tyytyväinen olo.

9. Menetätkö joskus yönesi käännöstyön takia? Tai tulevatko käännökset uniisi?

Työstressi kyllä huonontaa unta ajoittain. Mutta jos on tarpeeksi paineettomasti uppoutunut johonkin käännökseen, uni voi auttaa keksimään ratkaisuja. Samoin kuin vessatauot työnteon lomassa.

10. Minkä äidinkielenopettajasi / pääkieleesi opettajan opetuksen muistat? Mikä on syöpynt tulikirjaimin sieluusi?

Nyt ei tule mieleen mitään äidinkielenopettajan tokaisua, mutta muistan sen, kun suomentaja **Lotta Toivanen** puhui kielten erilaisista rytmeistä ja taisi sanoa, että suomi etenee tangon tahdissa. Ajatus on auttanut irrottautumaan rohkeammin alkukielen lauseiden poljennosta.

11. Miksi valitsit itsestäsi juuri tämän valokuvan nähtäväksemme?

Välillä suomennos lähtee mökille mukaan. Paikanvaihdos voi antaa uuden näkökulman tekstiin, mutta ergonomiasta joutuu joskus tinkimään.

Kutsu sääntömääräiseen syyskokoukseen

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto – Finlands översättar- och tolkförbund ry:n sääntömääräinen syyskokous pidetään lauantaina 26.11.2022 klo 14.00 Helsingissä (Helsingin yrittäjänäisten sali, Uudenmaankatu 23 A 2, 00120 Helsinki).

Viimeinen ilmoittautumispäivä on 20.11.2022.

Mahdolliset valtakirjat toimistolle viimeistään 20.11.2022.

Katso ilmoittautumis- ja valtakirjaohjeet SKTL:n verkkosivuilta www.sktl.fi/syyskokous.

Kokousmateriaali on luettavissa saman linkin kautta hallituksen marraskuun kokouksen 8.11.2022 jälkeen.

Osallistuminen

Mahdollisten äänestysten takia kokoukseen on mahdollista osallistua vain läsnä tai valtakirjalla edustettuna.

Lähikokouksessa otetaan huomioon ajantasaiset terveysturvallisuussuositukset.

Esityslista

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen puheenjohtajan valinta
3. Kokouksen sihteerin valinta
4. Kahden pöytäkirjantarkastajan valinta
5. Kahden ääntenlaskijan valinta
6. Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
7. Kokouksen työjärjestyksen vahvistaminen
8. Liiton toimintasuunnitelma vuodelle 2023
9. Liiton jäsenmaksun ja liittymismaksun määrääminen vuodelle 2023
10. Puheenjohtajan ja hallituksen jäsenten palkkiot ja kulukorvaukset vuodelle 2023
11. Liiton tulo- ja menoarvio vuodelle 2023
12. Hallituksen jäsenten valinta
13. Tilintarkastajan ja varatilintarkastajan valinta
14. Kunniajäsenten kutsuminen ja ansiomerkkien myöntäminen
15. Liiton juhlastipendien jakaminen
16. Uljas Attila -palkinnon jako
17. Ilmoitusasiat
18. Kokouksen päättäminen

HALLITUS

Kallelse till ordinarie höstmöte

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto – Finlands översättar- och tolkförbund ry sammanträder till ordinarie höstmöte lördagen den 26 november 2022 kl. 14.00 i Helsingfors (Helsingin yrittäjänäisten sali, Nylandsgatan 23 A 2, 00120 Helsingfors).

Sista anmälningsdag är den 20 november 2022.

Eventuella fullmakter ska inlämnas till förbundskontoret senast den 20 november 2022.

Se anvisningarna för anmälan och fullmakter på FÖTF:s webbplats www.sktl.fi/syyskokous.

Mötesmaterialet kan läsas via samma länk efter styrelsens möte den 8 november.

Deltagande

På grund av eventuella röstningar är det endast möjligt att vara närvarande eller företräd med fullmakt på mötet.

På mötet beaktas gällande hälsosäkerhetsrekommendationer.

Föredragningslista

1. Mötet öppnas
2. Val av ordförande för mötet
3. Val av sekreterare för mötet
4. Val av två protokolljusterare
5. Val av två rösträknare
6. Konstaterande av mötets laglighet och beslutsföret
7. Fastställande av mötets arbetsordning
8. Förbundets verksamhetsplan för 2023
9. Bestämmande av medlemsavgiften och anslutningsavgiften för 2023
10. Arvoden och kostnadsersättningar för ordföranden och styrelsemedlemmarna för 2023
11. Förbundets budget för 2023
12. Val av styrelsemedlemmar
13. Val av revisor och revisorssuppleant
14. Kallande av hedersmedlemmar och tilldelning av förtjänsttecken
15. Utdelning av stipendier ur förbundets jubileumsfond
16. Utdelning av Uljas Attila-priset
17. Anmälningsärenden
18. Mötet avslutas

STYRELSEN